

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Universus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disputatio XI. De Prædicamento Relationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

magis albus quam alius, una aeris regio magis calida, vel frigida quam alia, &c. Hæc tamen etiam proprietates omnibus qualitatibus non competit, potentia enim vitales dicuntur communiter non suscipere magis vel minus. Licet autem prima substantia dicatur ab Aristotele maxime substantia, hoc tamen solum dicitur ab attributo substans, quod scilicet individua aliis subsistent, non quoad intensiorem.

IV. Dubitant hic aliqui, utrum inter calorem & frigus (idem esse volunt de quibuscunque aliis qualitatibus) sit vera & propria contrarietas, seu peculiaris antipathia, & oppositio circa idem subiectum, an solum se invicem expellant propter incapacitatem subiecti, quo pacto quæcunque duæ formæ substantiales se invicem expellunt.

V. Qui gradus caloris & frigoris statuunt homogeneos, ægre propriam hanc contrarietatem reperiunt, sed in eadem sententiâ totum refundi videtur in limitatam virtutem subiecti, quod capax solum est naturaliter octo graduum in universum caloris & frigoris. Unde, quando subiectum est plenum, si alius gradus inducatur, unus aliquis ex prioribus eadem operâ expellatur necesse est. Sicut si vas aliquod esset capax octo tantum mensurarum aquæ, si nona infundatur, una aliqua ex prioribus effundi debet: perinde tamen est quænam illa sit, sicut in gradibus etiam caloris non refert quis sit qui ad inductionem novi gradus expellitur, modò aliquis expellatur.

VI. In verâ tamen sententiâ, gradus hosce statuente heterogeneos, facile ostenditur propriissima contrarietas inter has qualitates, & quod se invicem expellant ob veram & peculiarem oppositionem quorundam graduum inter se, & non ob meram incapacitatem subiecti; si enim inducto quinto gradu caloris ex. gr. expelleretur gradus aliquis frigoris, merè quia subiectum habere nequit in universum nisi octo gradus, sufficeret quæcunque ex gradibus frigoris expelli, & tamen videmus à quinto illo gradu caloris peti peculiariter quantum gradum frigoris, cæteris illæsis, quod signum est, peculiarem oppositionem; & ut ita dicam, inimicitiam naturalem inter quorundam graduum caloris & quantum frigoris intercedere, quæ non intercedit inter quantum illum gradum caloris & secundum vel tertium frigoris: sicque peculiari modo hi gradus sunt contrarii.

VII. Hinc infero, à fortiori oppositionem contrariam intercedere inter amorem & odium, assensum & dissensum circa idem obiectum; ita enim sibi invicem adversantur ut nec in gradibus, quantumvis remissis,

consistere simul naturaliter in eodem subiecto possint. Hoc autem refundi nequit in incapacitatem subiecti; subiectum enim, quod sustentare potest actum amoris intensum ut octo, seu octo gradus amoris circa aliquod obiectum, posset à fortiori sustentare simul actum amoris & odij circa idem, quorum uterque esset intensus tantum ut unum, nisi peculiaris esset inter eos oppositio.

Circa secundam etiam proprietatem Qualitatis n. secundo relatum, quod scilicet intendi possit & remitti, quo pacto hoc etiam non competat substantiæ, ostensum est in lib. de Generat. disp. decima. nona, numero octavo.

VIII.

SECTIO III.

De reliquis Prædicamentis.

Actio est influxus, seu causalitas, qua agens aliquid producit, seu est via ad terminum. Passio Actio, Passio est ratio formalis per quam effectus causatur, & sustentatur, ac educitur è subiecto: de quibus latius in Physicis disp. quadragesima. Vbi est ratio formalis per quam res habet esse in loco, seu quâ loco affigitur.

Situs non distinguitur ab ubi & figurâ: significat autem modum particularem taliter vel taliter occupandi locum, sedendo scilicet, stando, cubando, &c. & per hoc distinguitur ab ubi, quod hoc solum significat præcisè occupationem illius loci, non tamen modum occupandi, quod scilicet quis sit hac vel illâ ratione locatus.

Quando est duratio cuiusque rei, seu correspondentia ad tempus imaginarium, Habitus videtur denominatio extrinseca à re habitâ, ut esse vestitum, esse armatum; quod idem est ac habere vestes, vel arma. Habitus nonnunquam alio modo sumitur, ut cum dicimus, Habitus & privatio, tunc autem significat formam aliquam accidentalem oppositam privationi.

Hic tandem notandum, non omnia Prædicamenta distingui realiter, imò neque ratione ratiocinatâ semper secundum diversas formalitates, sed aliqua distinguuntur solum penes explicitum & implicitum. Prima pars constat in actione & passione, quæ secundum communem sententiam non distinguuntur realiter. Secunda pars ostenditur in situ & ubi, imò & in actione & passione, quæ non videntur aliter distingui posse, quam penes explicitum & implicitum.

DISPUTATIO XI.

De Prædicamento Relationis.

SECTIO PRIMA.

Nonnulla ad Relationis notitiam præmittuntur.

Aristoteles hic c. de relatione prope finem relativa sic definit: *relativa sunt quorum esse est ad aliquid, seu ad aliquid aliquo modo se habere, sive ut communiter explicant interpretes, relativa sunt, quorum esse est ad aliud, seu respicere aliud, nam ut vicinius d. i. l. i. n. 7. aliquid idem est ac aliud quid.*

Ad Relationem ergo tria requiruntur, fundamentum, terminus, & ratio fundandi. Fundamentum relationis est illud, quod refertur, Terminus id ad quod refertur, Ratio fundandi, quod & fundamentum proximum.

Ecc 4

um;

Nullam in toto cursu philosophico questionem vel fusiùs auctores, vel exactius tractant, quàm de Relatione, ejusque naturam ac proprietates accuratissimè declarant. Quod eo, ut arbitror, consilio faciunt, licet enim Relatio per se res admodum minuta sit, ejus tamen mentio sæpius in rebus naturalibus explicandis recurrit, quæ ut inter se ordinem quandam dicunt, ita per hunc ordinem commodissimè explicantur. Unde quid ordo, quid respectus, seu (quod in re idem est) Relatio sit, perfectum plene habeat necesse est, quilibet rerum naturalium naturam indagandam aggreditur, quam nisi habeat exploratam, ad singulos penè passus hærebit, nec in cæpto opere progressi omnino poterit. Hanc proinde hic explicandam suscipimus.

tum, termi-
nus. & Ra-
tio fundan-
di.

mum vocatur; est illud, quod est causa, seu ratio, vel necessaria saltem conditio, ut una res respiciat, vel referatur ad aliam. Ex.gr. Petrus est Pater Pauli, substantia Petri est fundamentum Relationis patris; Paulus est terminus, & generatio vocatur ratio fundandi. Non tamen semper ratio fundandi, seu fundamentum proximum est realiter à subjecto distinctum, ut cum duæ qualitates referuntur ad invicem relatione æqualitatis: & idem est de duabus substantiis, & aliis innumeris, de quibus postea.

III.
Relationem
dari affir-
mant om-
nes, pauci
probant.

Dari huiusmodi Relationes ita authorum omnium testimonio probatur, ut eas negare error in philosophia censeatur à plurimis. Ratio autem efficax ad illas astruendas haud facile assignatur. Probant aliqui, quia datur Relatio rationis, ergo & realis ad cuius similitudinem fingatur. Hæc tamen ratio non videtur efficax, ad hoc enim sufficere posset Relatio transcendentalis, ut cum videmus causam dicere habitudinem ad suos effectus, vel lapidem propendere ad centrum: nec enim ad aliquid fingendum opus est, ut aliud planè simile videamus, sed ex uno aliquo quod videmus, occasionem sumimus mille alia fingendi.

IV.
Optima
probatio est,
quod repe-
riantur Re-
lationes in
Divinis.

Ratio ergo efficacissimi sumitur ex Divinis, ubi certum est dari veras Relationes reales, ut Paternitatis per quam Pater refertur ad Filium, & Filiationis per quam Filius vicissim refertur ad Patrem. Cū ergo in creatis sit etiam verè Pater & Filius, quidam duntur Relationes, per quas in esse talium constituuntur? Certè non repugnant ob perfectionem, cum alia entia longè perfectiora reperiantur in creatis, ut substantia, quantitas, qualitas: nec propter imperfectionem, cum in Deo reperiantur, licet in Deo, cum accidentium capax non sit, sint substantia, & cum eo realiter identificatæ. Imò res variæ non multò perfectiores in creatis reperiuntur, ut modi. Hæc ratio, licet fortassis non convincat, probabilitate tamen non caret.

V.
Multa sunt,
quæ sine re-
latione con-
cipi neque-
runt.

Secundò probatur: multa sunt in creatis, quæ sine ordine ad aliud intelligi nequeunt, hoc autem est Relatio, ergo. Major probatur, non possumus namque concipere Filium quin concipiamus substantiam illius referri ad aliquid aliud, ergo ibi concipimus respectum aliquem, & relationem, seu respicientiam ad terminum, nempe patrem, nec enim respicit se, sed aliud. Idem est in Patre respectu Filij, & ut multi volunt, in aliis Relationibus similitudinis, æqualitatis &c. Et hoc est quod dicit Aristoteles dum definit Relativa esse, quorum totum esse est ad aliquid, seu aliud quid se habere.

VI.
Duplex ra-
tio Relatio-
nis. Esse ad.
& Esse in.

Hic etiam notandum in omni Relatione Prædicamentali, duplicem reperiri rationem, ESSE IN & ESSE AD. Esse in communis illi ratio est cum cæteris omnibus accidentibus: Esse ad est ratio propria huius Prædicamenti, seu ratio Relationis, non prout inest subjecto, sed prout respicit aliud, seu refertur ad terminum. Ex his ergo duabus rationibus constat Relatio estque ratio in uno existens, aliud respiciens, ut paternitas existens in patre, respiciens filium.

SECTIO II.

De Relatione rationis, secundum dici, Prædicamentali, & transcendentali.

I.
De Relatio-
ne Rationis.

DE Relatione rationis fusè dictum est in Logica tract. de Ente rationis. Nihil ergo aliud est quam Relatio aliqua per intellectum facta in objecto, estque proinde ens rationis, utpote cuius totum esse est esse objectivè in intellectu, qui illud ad similitudinem alicujus Relationis realis fingit & fabri-

cat. Videatur disp. 17. Log. sec. secunda.

Relationem secundum dici confundunt aliqui cum transcendentali, sed malè, transcendentalis enim Relatio ubicunque est, est vera & realis habitudo ad aliquid, causæ ver.gr. ad effectum, ut constet in materia primâ respectu formarum, & potentis respectu suorum actuum. Relatio autem secundum dici idè solum vocatur Relatio, quia per modum habitudinis, seu in ordine ad aliquid aliud explicatur, consistitque solum in modo nostro concipiendi, ut declarabitur numero sequente.

Nihil ergo est Relatio secundum dici intrinsecum objecto, sed sola denominatio extrinseca ab actu intellectus, illud concipiente in ordine ad aliud, ob imperfectionem nostri intellectus, qui res prout sunt in se concipere semper non potest. Non ergo attribuius objecto quiddam per huiusmodi actum intellectus, sicut facimus cum fingimus in illo Relationem rationis, sed solum ex parte concipientis formatur conceptus ad imitationem rei alicujus positivæ, quam tunc menti representamus. Sic concipimus res spirituales per modum corporis, Angelum ad modum juvenis alati, Deum Patrem ad modum senis &c.

Relationes tamen secundum esse aliquo modo vocari solent secundum dici, in quantum scilicet concipiuntur & explicantur in ordine ad aliud, non tamen sunt Relationes secundum dici tantum, ut res aliæ quæ explicantur per ordinem ad aliud ex parte modi concipiendi, cum tamen in re nullam dicant ad illud habitudinem, ut Angelus ad juvenem alatum. Aliquo tamen modo possunt Relationes transcendentes vocari Relationes secundum dici, quia nimirum non sunt tam propriæ Relationes, atque Relationes Prædicamentales, harum enim totum esse est ad aliud se habere, sicque sunt purissimus respectus, cum tamen Relationes transcendentes, ut plurimum sint & vocentur res absolutæ, & non consistant pure in esse ad.

Inter Relationem transcendentalem & prædicamentalem hoc interest, quod Relatio transcendentalis sit ipsa Entitas rei, quæ respicit aliud. Relatio autem prædicamentalis est quid fundamento, quod refertur, adveniens, ac proinde ut plurimum abesse ab illo potest. Sic homo existerè potest sine Paternitate &c. Ratio est, quia transcendentalis Relatio, cum sit ipsa sola entitas rei, separari ab eâ non potest, cum nihil separari possit à se. Ac proinde Relatio transcendentalis non advenit alicui rei jam in suo esse constitutæ, sed est aliquid realiter cum re illâ identificatum, & complens entitatem, cujus respectus esse dicitur. Prædicamentalis autem respectus advenit fundamento plenè jam in suo esse reali, seu essentiali conceptu constituto, & illi adhæret tanquam quid illud referens ad aliud.

Relatio itaque Prædicamentalis refert fundamentum in quo est ad aliud. Relatio autem transcendentalis refert se, ut materia est ordo sui ad formam, & forma vicissim ad materiam. Qua etiam de causâ vocatur transcendentalis, quod scilicet transcendat omnia ferè genera entium, omniaque prædicamenta, ut substantiam, quantitatem, qualitatem, actionem &c. cum tamen Prædicamentalis relatio certis unius tantum prædicamenti limitibus definiatur.

Relativa transcendentalia simpliciter vocantur entia absoluta, ut supra notavimus, respectu scilicet relativorum prædicamentaliū: Relativa enim simpliciter sunt sola prædicamentalia: qua de causâ à S. Thoma & aliis Relationes transcendentes vocantur subinde Relationes secundum dici, quia sunt alterius prædicamenti, & ipsarum munus non est propriè & adæquatè referre sicut prædicamentaliū, licet

II.
Malè alii
qui confun-
dunt Relati-
onem se-
cundum dici
cum trans-
cendentali.

III.
Quid sit
Relatio se-
cundum dici.

IV.
Relationes
transcenden-
tales vocan-
tur secundum
dici.

V.
Differentia
inter Relati-
onem Præ-
dicamenta-
lem, & trans-
cendentem.

VI.
Cur vocetur
Relatio Tran-
scendentalis.

VII.
Relativa
simpliciter
sunt sola
Prædicamen-
talia.

licet necessariò referant se ad aliud, seu sint sui referentiae, ut dictum est numero præcedente.

VIII. Hinc oritur alia differentia inter Relationem prædicamentalem & transcendentalem, quod Relatio prædicamentalis respiciat terminum ut purè terminum, nihil circa illum aliud agendo, quàm merè respiciendo. Transcendentalis verò Relatio aliquid semper aliud circa terminum facit, vel illum producendo, si sit actio productiva, vel uniendo si unio, cognoscendo, amando, &c. Conf. hoc insinuari videtur in ipsa definitione Relationis, *cujus totum esse est ad aliud*, seu pura respicientia termini, & quod non det aliam denominationem termino, quàm purè respici, seu meram, ut ita dicam, denominationem respectu: cum tamen Relatio transcendentalis semper det termino aliquam aliam denominationem, ut jam dictum est.

IX. Dices cum quibusdam recentioribus, Relationem etiam prædicamentalem dare aliam denominationem, est enim assimilatio. Contrà, dat aliam denominationem fundamento, concedo antecedens; termino, nego. Vel si etiam det termino, ut in relationibus mutuis, dat termino, non ut terminus est unius relationis, sed ut est fundamentum alterius. Unde relatio similitudinis non dat termino denominationem similis, sed tantum fundamento, terminum autem respicit ut purè terminum.

X. Dices secundo; Pater non respicit filium ut purè terminum, sed ipsum causando, ergo. Resp. distinguendo antecedens, causando per Relationem paternitatis, nego antecedens; per actionem generativam concedo: per paternitatem autem purè respicit filium, nihil circa ipsum agendo, sicut & filius vicissim per filiationem purè respicit patrem, nihil circa ipsum agendo.

XI. Dices tertio; unio hypostatica inter naturam humanam & Verbum Divinum respicit Verbum Divinum ut purè terminum, ut docent Theologi, & tamen est Relatio transcendentalis, ergo non est proprium munus Relationis prædicamentalis respicere ut purè terminum. Conf. cognitio, visio, & cæteris actus immanentes, respiciunt objectum ut purè terminum, ergo &c.

XII. Ad argumentum resp. licet unio hypostatica non hoc sensu respiciat Verbum Divinum, ut ab illo in genere causæ materialis unio illa sustentetur, Verbum tamen verè unionem terminat intrinsecè, ita ut ea mediante, ex naturâ humanâ & Verbo fiat unum compositum substantiale, & per se, & ad hoc unio ex naturâ suâ ordinatur. Quare hoc solum sensu dicitur Verbum purus Terminus, quia non subiectat unionem, verè tamen ab unionem afficitur. Ad confirmationem dico, licet cognitio, visio, &c. hoc sensu respiciant objectum ut purè terminum, quod ipsi non sint intrinsecè, dant tamen termino aliam denominationem quàm purè respectu, nempe denominationem visi cogniti &c. in quo differunt à Relationibus prædicamentibus, quæ suis terminis non aliam dant denominationem, quàm respectu.

SECTIO III.

Sine Relatio prædicamentalis concretum ex fundamento & termino.

I. Invaluit inter recentiores quoddam opinio, quam à Nominalibus desumpserunt, Relationem scilicet aliud nihil esse formaliter, præter fundamentum & terminum, sed utrumque includere, & adæquatè ex his coalescere, sicque dicunt Relationem similitudinis v.g. inter duos parietes albos esse ipsos illos duos

parietes. Relationem etiam paternitatis Ioannis patris respectu Petri filij nihil aliud esse volunt, quàm Ioannem & Petrum cum actione generativâ.

Pro hac sententiâ undique à recentioribus quaruntur auctores, sed præter pauculos Nominales ægrè quemquam invenient ex antiquis, qui eam sit sequeutus. Imo Okamus qui fortasse vel primus, vel inter primos eam tradidit, sic scribit in x. d. 30. q. 2. *Si quis, inquit, vellet relinquere auctoritatem omnium, negare posset Relationem, & dicere nihil aliud esse, quàm entitatem fundamenti, & termini.* Ex quibus Okami verbis duo deduco: primò existimasse ipsum hanc opinionem esse contra auctoritatem omnium antiquorum, deinde illos qui eam amplectuntur, quidquid verbis præ se ferant, re tamen verâ tollere omnem Relationem. Tenet hanc sententiam P. Hurt. d. 15. Met. l. 2. P. Ariag. d. 12. Log. l. 5. n. 19. & sec. 9. P. Oviedo cont. 9. Met. l. 4. n. 19. & quidam recentiores. Citatur etiam P. Sua. sed ille, licet uno vel altero loco obscurius loquatur, ubi tamen suam explicat sententiam clarissimè asserit Relationem adæquatè se tenere ex parte fundamenti & solum respicere terminum, sicque P. Hurt. l. 3. citato §. 29. tandem fatetur P. Suarez huic sententiæ adversari.

Impugnatur primò hæc sententia, & suppono cum totâ scholâ Philosophorum, ex Aristotele, qui hic integrum caput scribit de iis quæ sunt ad aliquid, seu de Relatione: & in Metap. de iisdem iterum tractat, dari relationem: quo posito sic argumentor. Definitio Relationis ex Aristotele est, *Relatio est cuius totum esse est ad aliud*; ergo tota ratio Relationis tenet se ex parte fundamenti. Patet consequentia, terminus nec partialiter respicit, vel refertur ad aliud, cum illud aliud sit ipse terminus, nihil enim refertur ad seipsum, ergo tota ratio respicientiæ tenet se ex parte fundamenti. Antecedens probatur, essentia respicientiæ est, ut totum ejus esse sit ad aliud, sed terminus non est aliud à se, ergo non habet respicientiam ad se, ergo non est pars hujus respicientiæ, ergo posito quod detur Relatio, necessariò est vel solum fundamentum, vel saltem tenet se adæquatè ex parte fundamenti, cum solum fundamentum sit quod refertur ad aliud.

Conf. primò, terminus est id quod respicitur, seu id ad quod est Relatio, ergo id quod activè respicit, tenet se adæquatè ex parte fundamenti, ergo denominatio respicientis tenet se adæquatè ex parte fundamenti, sed denominatio respicientis formaliter provenit à Relatione, sicut denominatio albi ab albedine, ergo Relatio tenet se adæquatè ex parte fundamenti. Conf. secundo, in eo solum extremo est Relatio, quod denominatur Relatum, sicut ad id solum terminatur cognitio, quod denominatur cognitum, sed solum fundamentum denominatur Relatum, non terminus, ergo: terminus verò ad summum denominatur, ut ita dicam, extrinsecè respectus à fundamento per Relationem, ergo terminus non est activè respiciens, sed solum est conditio, ut in fundamento resultet Relatio. Conf. tertio, propriissima ratio Relationis ab omnibus assignata est ratio *Ad*, sed terminus nec partialiter est ratio *Ad*, nisi ad summum causaliter, seu occasionaliter, ergo terminus non est omninò pars Relationis. Dices; est id quod respicitur, seu ad quod fundamentum terminatur. Contrà, ergo tota respicientia, seu Relatio tenet se ex parte fundamenti.

Impugnatur secundo; hæc opinio planè tollit omnem Relationem: patet, nam ante positum terminum hic partes non respiciebat alterum, est enim formaliter, & adæquatè quid absolutum, sed posito termino non magis alterum respicit, ergo. Minor probatur, terminus est æquè absolutus atque fundamentum,

II.

Hæc sententia, inquit Okamus, est contra omnes antiquos.

III.

Ex definitione Relationis ostenditur eam non posse consistere in concreto.

IV.

Id quod activè respicit aliud, respicit est solum fundamentum, ergo Relatio, seu respicientia solum est in Fundamento.

V.

Opinio de concreto planè tollit Relationem.

Non magis
ex duobus
absolutis se-
ri potest u-
num respec-
tivum,
quàm ex
duobus albis
unum ni-
grum.

VI.
Ostenditur
ex communi
omnium sen-
su Relatio-
nem esse in
solo Funda-
mento.

VII.
Idem ultro-
ritus decla-
ratur.

tum, nam est tantum paries albus sicut alter, ergo si alter non sit respectivus, neque hic erit, ergo hoc non habet hic paries per terminum, non enim magis potest terminus absolutus dare fundamentum rationem respectivi, quam albedo denominationem dulcis. Dices, saltem utrumque simul hoc habet. Contrà, non minus implicat ex duobus physicè absolutis fieri unum verè & Physicè respectivum, quam ex duobus albis unum nigrum, non enim minus inter se differunt respectivum & absolutum, si sermo sit de re, quam album & nigrum. Unde magis consequenter loquutus est Okamus supra n. 2. qui dum hanc sententiam amplexus est, ipso facto contra omnium auctoritatem negandum esse relationem asseruit.

Tertiò est gravis difficultas in materiâ de Relatione, utrum Relatio terminetur ad Relativum, an ad absolutum: hæc autem quæstio in hac sententiâ habere locum non potest, si enim Relatio includat terminum ut partem, nihil est ad quod terminetur, terminus enim nec partialiter terminatur ad se, ergo inanis est hæc quæstio in hac sententiâ. Dices; procedit quæstio de parte tantum Relationis, nempe de fundamento. Contrà, quare ergo non proponunt Philosophi quæstionem de fundamento, sed de Relatione. Certè hinc arguitur manifestè secundum communem omnium sensum, intelligere ipsos Relationem adæquatè tenere se ex parte fundamenti, & respicere seu esse respicientiam ad terminum.

Conf. si in Relatione Patris & Filij ex parte termini nihil aliud sit præter ipsam entitatem termini, Petrum ex. gr. frustra etiam proponeretur hæc quæstio, cum certum sit non posse fundamentum terminari ad respectivum, ubi nihil est nisi absolutum, ergo supponunt omnes esse etiam relationem ex parte Filij.

SECTIO IV.

Præcipua impugnatio sententiæ statuentis Relationem in complexo ex Fundamento & termino.

I.
In sententiâ
de concreto,
idem est esse
Patrem, & esse
Filium, seu
Pater & Fi-
lius.

Quartò itaque impugnatur sententiâ illa Relationem constituens in complexo. Ex hac sententiâ sequitur idem prorsus esse Patrem & Filium, seu esse Patrem & esse Filium, sed hoc dici nequit, ergo. Quod hoc dici nequeat, constat: si enim sit planè idem à parte rei esse Patrem & esse Filium, de quocunque prædicatur ac verificatur unum, prædicari potest & verificari alterum, cum re ipsâ in hac sententiâ non sit unum & alterum: sicut quia idem à parte rei est esse album & esse disgregativum visus, de quocunque prædicatur unum, prædicari potest alterum, quia re ipsâ non est unum ac alterum. At verò manifestè falsum videtur esse Patrem prædicari posse de eo de quo prædicatur esse Filium, magis quam esse dominum de eo de quo prædicatur esse servum, imò quam prædicari esse album de omni eo de quo prædicatur esse calidum.

II.
Ostenditur
sequi idem
esse Patrem
& Filium.

Major itaque probatur: Pater, seu esse Patrem in hac sententiâ nihil aliud est, quam duo homines & generatio, Adam ex. gr. & Abel cum actione generativâ ad Abelem terminatâ, sed Filius, seu esse Filium est hoc ipsum adæquatè, seu hæc tres entitates, & nihil aliud, idem enim prorsus est Adam, generatio, Abel, & Abel, generatio & Adam, utrobique enim sunt hæc solæ tres entitates, ergo idem planè est esse Patrem & esse Filium, sicque, ut dixi, de quocunque prædicari potest unum, prædicari poterit aliud, contra communem omnium conceptum, & veritatem.

Ingeniosi quidam recentiores, ut hujus argumenti vim declinent, mirum in quot se partes vertant. Dicunt aliqui Pater, seu esse Patrem est Adamus in recto, & Abel in obliquo, esse verò Filium est Abel in recto, & Adamus in obliquo. Sed contrà, infesto priori argumento, & ostendo adhuc sequi esse prorsus idem Patrem & Filium, seu esse Patrem & esse Filium. Esse Patrem secundum hunc modum respondendi est Adam in recto & Abel in obliquo, è contrà esse Filium est Abel in recto & Adam in obliquo, sed idem prorsus à parte rei est Adam in recto & Adam in obliquo, Abel in recto & Abel in obliquo, ergo si esse Patrem sit Adam in recto, & Abel in obliquo, est etiam Abel in recto, & Adam in obliquo, sicque idem planè est esse Patrem & esse Filium, seu Pater & Filius.

Minor hujus discursus, in quâ solâ est difficultas, probatur: Adam in recto (idem est de Abele) nihil planè aliud est præter Entitatem Adami à parte rei, & Adam in obliquo similiter nihil planè aliud est, quam eadem ipsissima entitas Adami à parte rei, sed entitas Adami non distinguitur à parte rei à seipsâ, ergo Adamus in recto est planè idem ac Adamus in obliquo, ergo hæc distingo non subsistit, & illâ non obstante idem planè est Pater & Filius, & esse Patrem, & esse Filium.

Dices; est diversa acceptibilitas rei in recto & in obliquo, ergo ratione hujus constitui potest distinctio inter esse Patrem & esse Filium. Contrà, acceptibilitas hæc vel distinguitur realiter ab entitate Adami, Abelis, & generationis, vel non, si distinguitur realiter, ergo non consistit adæquatè Relatio Patris in his tribus entitatibus, sicque ulterius inquiri quid acceptibilitas illa ijs superaddit? si verò hæc acceptibilitas non distinguitur à tribus illis entitatibus, redit prius argumentum, & per hanc acceptibilitatem non vitatur difficultas.

Respondent alij secundò: in Relatione præter tres illas Entitates involvi diversam cognitionem, unde inquirunt, Pater seu esse Patrem constituitur per actum intellectus representantem Adamum in recto & Abelem in obliquo, esse autem Filium connotat actum vice versâ representantem Abelem in recto, & Adamum in obliquo. Contrà primò, à parte rei, nemine cogitante datur Relatio, seu esse Patrem, & esse Filium, ergo non constituuntur per actum intellectus. Contrà secundò, Relatio est fundamentum illius conceptus, & eum aliquo modo antecedit, idem enim concipi potest ut Pater, vel ut Filius quia est talis, cum ergo antecederet ad actum nulla sit in hac sententiâ diversitas inter Patrem & Filium, redit denuò prius argumentum. Contrà tertio, hæc cognitio comparat seu cognoscit Patrem relativum ad Filium, sed non cognoscit seipsam, ergo illa non ingreditur constitutionem Relationis. Contrà quartò, Relatio est quid adæquatè physicum, non minus quam esse album, calidum, lucidum &c. Sed hæc denominationes nihil includunt intentionale, seu actum intellectus, ergo nec Relatio.

Tandem dicunt aliqui Patrem esse Adamum, Abelem, generationem, & actum intellectus possibilem, quo representetur Adamus in recto & Abel in obliquo, Filium verò connotare alium actum possibilem, quo è contrà, Abel representetur in recto & Adam in obliquo. Sed contrà, hic enim modus explicandi Relationem easdem ferè patitur difficultates, & novam superaddit, quod scilicet entitates merè physicæ, seu non intentionales, pendeant ab aliquo purè possibili. Imò implicante omni hujusmodi actu, posset dari Pater & Filius.

SECTIO

III.
Solutio de
recto, &
obliquo non
subsistit.

IV.
A parte rei
idem prorsus
est res
eius & ob-
jectum.

V.
Nec recurrit
hic potest ad
diversam
acceptibilitatem.

VI.
Dicunt alij
Relatio, in-
cludere di-
versum a-
ctum intel-
lectus.

Contrà, nemine
cogitante datur
Relatio, est
quid
adæquatè
physicum.

VII.
Alij denuò
recurrunt
ad actum
possibilem.

SECTIO V.

An Relatio consistat in fundamento connotante terminum ut conditionem.

I. *Opinio Relationem statuens in connotato.*

Alij ergo recentiores sic philosophantur. Relatio, inquit, similitudinis v.g. non constituitur ex fundamento & termino, tanquam ex partibus; nec tamen volunt esse modum aliquem à fundamento & termino distinctum, fundamento extrinsecus advenientem; sed consistere, ajunt, adæquatè in solâ entitate fundamenti per se respiciente terminum. Quia autem varij sunt modi hanc opinionem explicandi, singulos referemus.

II. *Primo modus est, posito termino emergere novam formalitatem.*

Dicunt ergo aliqui, Relationem consistere in novo quodam connotato, & formalitate in fundamento ad positionem termini emergente, non tamen realiter à fundamento distinctâ: in quâ opinione videtur esse P. Suar. d. 27. Met. sect. 2. num. præcipuè 25, licet non omnino clarè constet de ejus mente: eam saltem amplectuntur plurimi recentiores. Urgentem pro novâ hac formalitate rationem non video; præcipua quæ ab ejus auctoribus afferitur, est, non esse multiplicanda Entia sine necessitate: ad quam rationem decursu hujus tractatus respondetur.

III. *Contrâ, nova actio terminatur ad hanc formalitatem, non ad fundamentum, ergo realiter distinguitur.*

Impugnatur hic modus philosophandi, primò, quæcumque nova vel entitas vel formalitas est in fundamento, emergit vel producitur de novo; alioqui erit à se, ergo datur ad eam nova actio productiva, sed nova actio realiter distincta, non potest terminari nisi ad terminum realiter distinctum, nam non est cur terminetur ad fundamentum, cum hoc habuerit ante suam actionem conservativam, ergo distinguitur realiter à fundamento, quæ enim diversa actione primò producuntur naturaliter, distinguuntur realiter. Conf. jam est illa formalitas, & emergit in fundamento, antea ibi non erat; termino item perente perit manente fundamento, ergo distinguitur realiter ab eo, hoc enim est præcipuum signum distinctionis realis, ut apud omnes est in consensu.

IV. *Sequitur idem physicè produci, & non produci.*

Secundò, hinc sequeretur idem Physicè primò produci de novo, & non produci: patet sequela, hæc formalitas jam producitur de novo, sed fundamentum non producitur de novo, & tamen hæc formalitas est idem realiter cum fundamento, ergo idem realiter producitur & non producitur, seu emergit & non emergit.

V. *Hinc etiam sequitur omnes actus vitales esse solum novam formalitatem.*

Tertiò, ex hoc modo philosophandi multa sequuntur à Philosophiâ planè rejicienda, si enim posito termino potest Relatio emergere, quæ non sit quid realiter distinctum, sed nova solum formalitas, quidni eodem modo dici poterit visionem nihil esse aliud, quàm novam aliquam formalitatem in oculo, objecto debetè proposito resultantem, & ab oculo non realiter distinctam. Sicque dici poterit actus vitales nihil esse aliud, quàm ipsas potentias vitales, positis objectis.

VI. *Dici nequit totam essentiam Relationis significari cum fundamento.*

Secundò, dicunt alij nullam emergere formalitatem novam, sed totam Relationem consistere in solo fundamento adæquatè. Contrâ primò, hoc videtur inintelligibile, nam paries A jam est similis alteri, postea non est similis, ergo perit in illo similitudo, ergo similitudo non erat solum fundamentum, solus nimirum paries A, sed aliquid vel realiter, vel saltem formaliter ab eo distinctum: si enim tota essentia Relationis nihil aliud sit, quàm entitas parietis præcisè, manente entitate parietis, maneat etiam necesse est tota essentia Relationis.

VII. *Conf. destructo pariete B perit Relatio, quam*

paries A ad illum dicebat, sed non perit Relatio quam paries A dicebat ad parietem C vel D, ergo sunt Relationes distinctæ, sed entitas parietis A non est distincta à se, sed omnino eadem, ergo vel est admittenda formalitas illa jam rejecta, vel aliquid aliud realiter à solo pariete distinctum.

SECTIO VI.

Alius modus Relationem explicandi per connotata.

Alij tandem dicunt, nullam hujusmodi formalitatem in fundamento emergere, Relationem tamen in fundamento constituunt, & cum ipso identificatam; non sumendo fundamentum quomodocunque, sed fundamentum, ut ajunt, in his vel illis circumstantijs, ita ut terminus aliquo modo ingreditur, sicque dicunt nulla hinc sequi contradictoria, extrema enim non eodem ordine participantur, paries enim in his circumstantijs est quoad verificationem propositionum diversus à se ut in alijs. Unde inquirunt, paries existente altero pariete est illi similis, illo autem non existente, non est illi amplius similis. Quod autem jam non sit similis, & erat similis antea, non sunt contradictoria, nam paries, inquirunt, in his circumstantijs potest recipere diversam denominationem à se, ut in alijs circumstantijs, nam in diversis circumstantijs est aliquo modo à se distinctus.

Has ergo conditiones & circumstantias esse volunt hi auctores connotata essentialia formalia, & non veluti effectiva, ut eas statuere videbatur prior modus explicandi Relationem sect. præcedente positus. Sicque ajunt has circumstantias aliquo modo ingredi conceptum Relationis, non ut partes, sicut asseruit opinio Nominalium sect. 3. & 4. impugnata, sed media quâdam viâ procedunt: hanc tamen denominationem fundamento ab his circumstantijs provenientem vocant partem intrinsecam, partem extrinsecam, sicut illi.

Hæc doctrina in aliquibus admitti forsan potest, & satis apta videtur ad difficultates varias solvendas, & melius sine dubio loquitur, quàm opinio sect. 3. relata: at in Relatione videtur esse peculiaris ratio, cur non hic admittatur, Relatio enim, ubicunque est, est secundum Philosophorum conceptum verus respectus, & vocatur ab Aristotele, S. Thoma, & alijs vera respicientia, item nexus, vinculum &c. sed non potest intelligi de novo in subjecto absoluto vera respicientia, ex merâ positione connotati extrinseci, nisi vel reverter nova formalitas in fundamento, vel addatur modus aliquis, aut forma, cujus effectus formalis sit aliud respicere; vera enim respicientia non magis oriri potest in re absolutâ sine aliquo ex parte illius rei superaddito, quàm albedo aut alia quævis qualitas: nec enim magis videtur posse aliquid reddi de non respectivo verè respectivum sine aliquo illi superaddito, si sermo sit de re, quàm de non albo verè albo.

Secundò, hæc etiam urget quod attulimus contra primum modum explicandi sect. præcedente relatâ, si enim possit aliquid de non respiciente transire ad respiciens sine aliqua respicientia, vel Relatione superaddita, cur non poterit quis transire de non vidente ad videntem sine visione superaddita? Unde sicut dicunt parietem respicientem alium, nihil aliud esse, quàm parietem in his circumstantijs, ita quidni dici possit potentiam videntem nihil aliud esse, quàm potentiam visivam in his circumstantijs, id est, eum debita propositione objecti apti?

Dices

I. *Alij dicunt Relationem esse fundamentum in his circumstantijs.*

II. *Differentia inter hunc modum statuenti Relationem, & alios.*

III. *Hic modus dicitur in Relatione non potest admitti.*

IV. *Sequitur posse aliquem reddi videntem sine visione superaddita.*

V.
Visio erit po-
tentia, visio
in his
circumstan-
tijs.

VI.
Tam Relatio
est actus se-
cundus in
suo genere,
quam visio
in suo.

VII.
Terminus
absolutus
non potest
reddere fun-
damentum
respectuum.

VIII.
Hac senten-
tia in re, ex-
dem est cum
sententia
Nominalium.

IX.
Terminus
in hac sen-
tentia est
pars Rela-
tionis.

X.
Terminus
secundum
hos auctores
constituit
Relationem
in genere
causae quasi
formalis.

Dices; disparitatem esse, quod visio sit vera actio, & vitalis. Contra; & Relatio est vera respicientia: sicut ergo Relatio, & verus respectus, secundum hos auctores nihil aliud est, nisi fundamentum in his circumstantijs, ita actus vitalis nihil erit aliud, quam potentia vitalis in ijs circumstantijs.

Conf. primò, sicut visio dicitur actus secundus seu actuale exercitium potentiae visivae, ita Relatio ab Aristotele & Philosophis communiter vocatur actuale exercitium, cuius essentia sit actu referre, & respicere, & esse ad, sicque esse quasi actum secundum fundamentum per se absolutum, & indifferentem, ac veluti in actu primo ut referatur, vel non referatur, transit verò in actum secundum per Relationem.

Dices; actio productiva tenet se ex parte effectus, imò aliqui dicunt ab eo non distingui, & tamen denominat causam agentem, ergo etiam poterit denominari fundamentum respiciens per solum terminum, vel per aliquid tenens se ex parte solius termini. Nego consequentiam: disparitas est, quia terminus hic est aequè absolutus atque fundamentum, unde non habet in se Relationem magis quam fundamentum. effectus autem habet, ut supponimus, in se veram actionem, vel productionem, per quam denominatur verè productus, & causa similiter verè produciens.

Tertio, impugnatur hic modus loquendi quoad Relationem; dicunt enim parietem esse similem non esse parietem quomodocunque, sed parietem posito altero, seu in his circumstantijs, ita ut alter paries aliquo modo Relationem ingrediatur non quidem, inquit, ut pars, sed ut connotatum. Impugnatur, inquam, hic enim modus Relationem explicandi in re idem est cum illo Nominalium sect. 3. r. lato, licet discrepent quoad modum loquendi, illi enim dicunt Relationem esse hunc parietem & illum, hi hunc cum illo, quod reipsa est omni id idem, sicque incidit hæc sententia, in questionem de nomine. Unde eodem modo impugnatur hæc sententia, quo illa.

Dices; terminum in hac sententia non ingredi propriè Relationem, sed eam adæquatè se tenere ex parte fundamenti. Contra ergo tota essentia Relationis est fundamentum solum, sed antea erat fundamentum, ergo antea erat tota essentia Relationis, ergo antea erat Relatio, vel si tota Relatio non erat ante productum terminum, ergo terminus est pars Relationis, sicque velint nolint recidunt hi auctores in opinionem Nominalium.

Quod ulterius sic declaratur: posito termino, est Relatio, quæ non erat antea, ergo hæc diversitas fit per terminum, vel in genere causæ quasi efficientis, vel formalis: non primum, sic enim deberet aliqua nova formalitas emergere in fundamento, quod hi auctores maxime avertantur, & merito; ergo secundum, seu in genere causæ quasi formalis, ergo terminus aliquo modo ingreditur essentiam Relationis tanquam aliquid spectans ad illius constitutionem; quod si dicatur, jam hæc sententia planè non discrepat ab opinione Relationem statuente in concreto, quam s. 3. & 4. impugnavimus.

SECTIO VII.

Refertur sententia Relationem statuens in modo à fundamento & termino distincto.

I.
Sententia
statuens Re-
lationem in
modo à Fun-

Tertia itaque, eaque in scholis celeberrima sententia est Relationem, ubicunque est, in modo à Fundamento & termino distincto, situm esse: ita Cajet. 1. p. quest. 28. a. 2. Ferrar. 4. conq. Gen. cap. 14.

Capreol. in 1. d. 30. qu. 1. Bannes 1. p. quest. 28. art. 2. Sotus de prædic. Relat. q. 2. Fonsec. 5. Met. c. 15. q. 2. sect. 1. Conimb. de Relat. c. 7. q. 1 a. 4. Io. à S. Thom. q. 17. de prædic. Relat. a. 4. Quod etiam docere videtur Scotus in 2. d. 1. q. 5. & in 3. d. 8. quest. tenet etiam Rub. c. 7. de Relat. q. 14. Murúa de Relat. d. 1. q. 5. & alij.

Hæc sententia videtur expressè esse de mente S. Thomæ 1. p. qu. 28. a. 2. ad 2. ubi sic habet: *Sicut in rebus creatis, in illo quod dicitur relative, non solum est invenire respectum ad alterum, sed etiam aiquid absolutum, ita & in Deo: sed tamen aliter & aliter, nam id quod invenitur in creatura, præter id quod continetur sub significatione nominis relativi est alia res, in Deo autem non est alia res, sed una & eadem.* Ubi cum generatim loquatur S. Doctor de omni Relatione, non potest restringi, quod vult P. Hurt. ut loquatur de Relatione fundatâ in qualitate, nam tunc non completè respondisset objectioni, quam libi p. opposuit ex S. Augulino, quæ procedebat de omni re.

Nec etiam satisfacit quod secundò respondent P. Hurt. hic d. 1. s. 1. c. 2. n. 12. & alij S. Thomam per aliam rem in Relatione creatâ intelligere terminum, & solum dicere S. Doctorem Relationem distinguere inadæquatè à termino, tanquam totum à Thomæ parte. Hoc, inquam, non satisfacit, assignat enim in eo differentiam inter Relationem creatam & increatam, quod in hac non sit alia res; at verò si per aliam rem intelligeret terminum, tam in Relatione increatâ esset alia res, quam in creatâ, cum utraque habeat terminum; ergo, ut clarum est ex contextu, intelligit per aliam rem S. Thomas aliquid respectivum fundamento absoluto adveniens, illudque informans, quod non fit in Divinis.

Sed clariùs adhuc loquitur S. Doctor, 4. contra Gent. cap. 14. a. 1. ubi Relationem Paternitatis & Filiationis in creatis vocat accidentia, & in hoc eas ubi S. Thomas distinguit a Relationibus Divinis, quæ, inquit, sunt substantia, sed entitas patris & Entitas filij in creatis sunt substantia, non accidentia, ergo Relatio non est Entitas patris & filij, secundum S. Tho. sed aliquid accidentale superadditum. Deinde universim addit his verbis: *Relatio realiter adveniens substantia, & postremum & imperfectissimum esse habet, quia non solum præexistit esse substantia, sed etiam esse aliorum accidentium, ex quibus causatur Relatio, sicut unum in quantum causatur aequalitatem, & unum in qualitate similitudinem;* quid clariùs? Hoc autem non potest explicari, nisi primò realiter distinguatur Relatio à fundamento, nihil enim causare potest seipsum; & à fundamento & termino, nam illud unum seu complexum non potest dici causare Relationem, si ab eâ non distinguatur, sic enim adhuc idem causaret seipsum. Deinde, ait S. Thomas Relationem præexistere existentiam aliorum accidentium, ergo Relatio secundum ipsum non est illa accidentia.

Idem q. 8. de potentia, a. 2. ait, substantiam creatam non posse sibi identificare Relationem quæ est quid desinitum, in quo, inquit, differt ab essentia Dei, quæ cum infinita sit, potest alia sibi identificare. Quod si asserat S. Thomas substantiam creatam non posse secum identificare Relationem ob imperfectionem, multò certè id magis affirmaret de accidentibus, quæ sunt imperfectiora substantiâ.

Idem præterea habet S. Doctor 1. p. qu. 13. a. 7. & clariùs 2. contra Gen. c. 1. per totum, præcipuè ubi ubi idèo probat Deum non referri ad res in tempore productas per Relationem realiter in ipso existentem, quia non mutantur, & n. 4. id ipsum prolequitur, dicens, *quicquid, aliquid de novo advenit necesse est illud mutari vel per se vel per accidens. Si igitur, ait, prædicaretur aliqua Relatio realiter in Deo existens, sequeretur quod aliquid Deo*

Deo de novo adveniret, & sic quod mutaretur, vel per se, vel per accidens. Alius locus S. Thomæ pro Relatione distincta ponitur infra, sect. 17. n. 2.

VII. *Obj. Opu- sculum 48.* Ad hanc auctoritatem D. Thomæ respondet P. Hurt. d. 15. Met. sect. 2. §. 12. non posse rationem illam reddi à D. Thom. cum ipse opusc. 48. tract. §. cap. 1. dicat, *Relationem contingere sine ulla mutatione fundamenti.* At utrum poterit reddi hæc ratio à S. Thoma, vel non, dubitari non potest, cum ex verbis citatis, clarè constet ipsum eam reddisse.

VIII. *In verbis de sumptis ex opusc. illo 48. non potest solide fundari illa opinio.* Verba ergo in illo opusculo explicari debent juxta hæc, non hæc juxta illa, præsertim cum hæc verba sint consona alijs pluribus locis ex S. Thoma alatis, quæ mutuo se confirmant. Deinde; non est dubium quin hic liber sit scriptus à S. Thoma, & inter nobilissima illius opera numeratur, de opusculo autem illo est dubium, quæ de causâ alio charactere inter illius opera imprimitur, ut ostendatur dubiam esse opusculi illius fidem: ut advertit Bellar. circa opera S. Thomæ observatione secunda: Unde in hac auctoritate S. Thomæ fundari opinio non potest: cum tamen hic sit unicus locus alicujus momenti, quem pro se afferunt Nominalium fautores.

IX. *Explicatur Opusculum illud 48.* Intelligi ergo debent verba illius opusculi contingere Relationem sine mutatione subjecti per se, non tamen sine mutatione per accidens, ut loco contra Gentes proximè citato loquitur; nam ex eo quod vel ponatur, vel mutetur terminus, resultat per accidens Relatio in fundamento, & sic mutatur per accidens ad mutationem per se terminatam ad aliud: ut postea videbimus.

SECTIO VIII.

Ratione suadetur sententia statuens Relationem distinctam.

I. *Ratio esse Ad arguit Relationem distinctam à Fundamento & Termino.* Probatur primò: Relatio in essentiali suo conceptu dicit duo, primum est *esse in*, per quod convenit cum omni alio accidente: alia ratio, & maximè propria Relationis, quia ab omni aliâ re eam distinguit, est *esse ad*, quæ est vera respicientia, quæ res una absoluta respicit aliam. Cum ergo in re aliquâ absolutâ tam sit vera respicientia, cum tamen antea non fuerit, arguitur debere eam de novo illi advenire, sed non potest advenire ut formalitas, ut supra probavimus, ergo ut quid realiter destinatum.

II. *Communis loquendi modus probat Relationem distinctam.* Probatur secundò ex communi loquendi modo omnium, qui non est parvi momenti in hac materia: vocant ergo omnes Relationem verum ordinem, respicientiam, respectum &c. ergo ubicunque est Relatio, est hujusmodi verus respectus, sed ante positionem termini non erat hujusmodi verus respectus, seu respicientia activa vel ratio *essendi ad*, posito termino est, ergo vel est nova formalitas, vel modus distinctus superadditus.

III. *Cum Relatio sit actualis exercitium, idem est eam esse & referre.* Dices, ante positionem termini non fuisse quidem illam actualem respicientiam absolutè, fuisse tamen conditionatè. Contrà primò, fuisse ibi Relationem conditionatè, dicit fuisse quidem, sed non exercitium, de rationem referendi, hoc autem implicat; cum enim Relatio sit actualis exercitium, essentia ipsius est actu, non conditionatè vel potentiâ respicere, sicut est essentia unionis actu, non potentiâ unire, & actionis agere. Unde sicut hæc existere non possunt, quin uniant & agant, ita nec Relatio quin actu referat, & respiciat.

IV. *Ostenditur non fuisse Relationem.* Contrà secundò, eodem modo ut supra ostendi, posset quis dicere dum videtur objectum, non elici aliquem actum de novo, sed potentiâ quæ antea erat videns conditionatè, nunc per se esse videntem ab-

solutè, & ex merâ positione objecti sine ullo superaddito transire de conditionatâ ad absolutam, & eadem facilitate posset defendi unum atque alterum; si enim arguatur ratione, nihil pro visione distinctâ à potentiâ vitali afferri potest, quod non urget in Relatione: si enim dicatur dari debere actum, fatebimur, sed dicemus actum esse ipsam potentiam, quæ ante positionem objecti erat visio, seu actus conditionatè, post objecti positionem actus absolutè, sine ullius additione de novo, præterquam objecti, sicut philosophantur hi auctores de Relatione.

V. *In conditionatis aliud est de moralibus, aliud de physicis.* Et licet fortè in re aliquâ morali possit quid transire de conditionato ad absolutum, ex merâ positione conditionis, ut si Princeps aliquis subdito dicat, si cras filius meus pro te non intercesserit, exula, censetur mandatum principis transire de conditionato in absolutum, ipso facto quod Regis filius pro eo non intercesserit: at in physicis, ubi jam est vera respicientia, & antea non erat, hoc non magis fieri potest sine aliquo ex parte fundamenti superaddito, quàm ut quis de novo videat ex merâ extrinsecâ positione objecti, ut dictum est.

VI. *Relatio dicitur nexus, si est quid medium inter fundamentum & terminum.* Conf. ratio assignata: vocatur enim Relatio communiter nexus, vinculum, unio, & actualis ordo realiter referens unum ad aliud, & aliquid medians inter utrumque, ac proinde realiter ab utroque distinctum, quod enim inter duo extrema mediat, realiter ab utroque distinguatur necesse est. Imò S. Thomas q. 3. de potentiâ, docet ponendas esse Relationes, ut omnia habeant ordinem formalem inter se, nam absoluta, inquit ille, non connectuntur seipsis, cum se non respiciant, si enim absoluta non essent, sed omnia respicientia. Ubi etiam addit S. Doctor esse maximum bonum universi, ut omnia hoc modo uniantur, & connectantur, seu coordinentur inter se; quam ait unum esse ex præcipuis causis cur ponendæ sint Relationes.

VII. *Aristot. statuit Relationem à Fundamento & Termino distinctam.* Tertio probatur hæc sententia ex Aristotele, qui dicit Relationem similitudinis & æqualitatis fundari in unitate, quod etiam fateatur adversarij, ut videre est apud P. Hurt. d. 15. Met. sect. 10. subf. 2. §. 98. ergo illa unitas duorum parietum in albedine, vel quantatum in mensurâ palmari, non est formalis Relatio, sed fundamentalis tantum juxta Aristotelem, ergo formalis Relatio debet esse aliquid utriusque entitati superadditum; consequentia videtur manifesta, nam si illa unitas utriusque parietis in albedine, seu uterque paries coexistens albus sit solum fundamentum Relationis, ergo formalis Relatio est aliquid ipsis superadditum, sed nihil potest aliud superaddi præter modum realiter distinctum, ergo Relatio juxta Aristotelem est modus à fundamento & termino distinctus.

VIII. *Juxta Aristot. sunt Relationes non mutue, ergo Relatio non est concretum.* Conf. peculiariter contra sententiam Nominalium statuentem Relationem in concreto: nam juxta eundem Aristotelem, & communem sententiam, dantur Relationes aliquæ non mutue, sic enim ait Aristoteles *quædam dici relative, quia alia referuntur ad ipsas*, sed secundum sententiam Nominalium nullæ erunt Relationes non mutue, ut est manifestum, ergo. Ob quod inquit P. Suar. d. 47. Met. f. 15. n. 20. censenda est illa opinio minus probabilis, estque contraria Aristoteli & veritati.

IX. *Præcipua verò probatio hujus sententiæ sunt refutationes aliarum, quæ posite sunt supra sect. 3. 4. 5. & 6.* si enim Relatio consistere nequeat, nec in concreto ex fundamento & termino, ut volebant Nominales, nec ex fundamento connotante terminum, aut formalitate superadditâ, ut dicebant alij, necessarium est ut consistat in modo, fundamento & termino superaddito.

SECTIO IX.

*Argumenta quædam contententia Relationem
non esse modum realiter à fundamento
& termino distinctum.*

I.
Solum negat
Aristoteles
motum per
se ad Rela-
tionem.

Objicitur primò Aristoteles 5. Phys. tex. 10. & 11. dicens non dari motum ad Relationem, quia fit ad mutationem alterius. Resp. solum illic negare Aristotelem motum per se ad Relationes, sicut eodem loco negat etiam dari motum ad substantiam, ad quam tamen certum est terminari actionem. Unde tandem & de substantiâ, & Relatione concludit his verbis: *eorum motus ex accidente est*. Ex quibus verbis manifestè deducitur Aristotelem eo loco stare à sententiâ Relationem à fundamento & termino distinguente, quia simpliciter ait dari motum ad Relationem, licet sit solum *per accidens*, id est oriatur ex positione, seu productione alterius rei, ut producta albedine in alio pariete, resultat in hoc relatio similitudinis.

II.
Quid sit
dari ad ali-
quid motum
per se, &
motum per
accidens.

Tunc autem dicitur dari motum *per se* ad aliquid, quando illud directè & immediatè per motum requiritur, ita ut non supponatur prius motus ad aliquid aliud: motus autem *per accidens* dicitur quando aliquid sequitur quasi ad motum, vel productionem alterius, ut in substantiâ contingit, quæ resultat ad productionem accidentium, & in Relatione, quæ sequitur ad positionem termini. Alio etiam modo intelligi potest dari motum *per accidens* ad Relationem, nempe ex parte agentis, vel naturæ: cum enim quis dealbat parietem, vel natura producit florem, id quod intenditur ab illo est paries albus, ab hac flos: quod verò in alio flore vel pariete resultat relatio similitudinis ad productionem horum, nec cæmentarius primariò intendit, nec natura.

III.
Quo sensu
dicat Ari-
stoteles Re-
lationem non
esse ens.

Objicitur secundò Aristoteles 14. Met. c. 3 ubi dicere videtur Relationem non esse ens, Resp. cum interpretibus communiter solum velle Aristotelem Relationem esse minimæ entitatis, sicque penè videri non esse ens respectu aliarum rerum, ut etiam omnes modi respectu substantiæ, & creaturæ dicuntur non esse entia respectu Dei. Secundò, dici potest Relationem esse non ens nec habere productionem vel corruptionem, quæ sensibus pateat, quâ ratione frequenter loquitur Aristoteles.

IV.
Quod tot
frequenter
pereant Re-
lationes, ni-
hil incom-
modi.

Objicitur tertio si Relatio sit modus à fundamento & termino distinctus, sequi quoties entitas aliqua minutissima ubivis gentium perit fieri mutationem in omnibus rebus, & tot momentis penè singulis perire Relationes quod sunt in universo res distinctæ, Quanta strages Relationum. Contrà primò, perente minimâ entitate pereunt in aliâ sententiâ tot formalitates, quot sunt res in universo: in sententiâ Nominalium tot complexa. Quanta strages formalitatum, quanta complexorum!

V.
Res etiam
aliæ maxi-
mo numero
frequenter
pereunt.

Contrà secundò, in sententiâ actiones rerum omnium conservativas statuente identificatas cum duratione momentis singulis pereunt actiones omnes. Item flante vento species omnes objectorum omnium in toto aëre, utpote quæ non nisi lineâ rectâ ad oculum veniunt, destruuntur. Cur harum interitum non deslerit il, quos Relationum clades ita tangit, & in earum funere adeo lamentantur?

VI.
Res Relati-
onibus longe
præstantio-
res magno
numero fa-
cile eorum
perire.

Tertio, in opinione P. Hurt. & aliorum recentiorum assertivum dari unionem spirituales indivisibilem inter animam rationalem & corpus, sequitur singulis momentis ratione nutritionis, tot perire uniones spirituales, quot sunt homines in universo, quarum tamen quælibet præstantior est omnibus

fermè Relationibus. Quod etiam affirmari debet de unionem inter animam & corpus Christi, dum erat in terrâ mortalis, imò & de unionem hypostaticâ ad unionem illam terminatâ, quæ sine dubio est excellentior omnibus omnino Relationibus creatis; quæ ut vidimus ex Aristotele sunt tenuissimæ entitatis, & entium propè omnium entia imperfectissimæ. Qui parci in reculis quibusdam sunt, & Relationibus, en quam in nobilioribus entitatibus sunt prodigi.

Resp. itaque, cum spectet ad bonum universi, ut supra vidimus ex S. Thomâ, ut omnia inter se mutuo quodam nexu, & perpetuo vinculo constringantur, non debet mirum videri, si tenues hujusmodi entitates hoc modo pereant, cum ob bonum universi, & ut perpetua in eo sit vicissitudo, videamus singulis penè momentis res quasque perfectissimas, & nobilissimas formas destrui. Adde hoc etiam spectare ad pulchritudinem universi, ut sicut sunt in eo quædam entia, quæ ex naturâ suâ petunt semper manere, cum sint incorruptibilia, ut celi & Angel; alia quæ medium quasi tenent, & per tempus aliquod ac spatium durare possunt, licet naturâ suâ corruptibilia sint, ut homines, animalia, plantæ &c. ita etiam sit series quædam entium, quæ ut tenuissimæ entitatis, ita & brevissimæ sint durationis, petantque momentis penè singulis interire.

Objicies quartò: si realiter distinguatur Relatio à fundamento & termino, ergo conservari poterit à Deo sine illis. Nego consequentiam, cum enim sit modus, & essentia modi sit actu afficere subiectum, non potest esse, & illud non afficere: Multa etiam sunt quæ realiter distinguuntur, quorum tamen unum sine alio esse non potest, ut creatura & Deus, visio intuitiva & objectum in probabili sententiâ, Ubi & spatium &c.

Objicies quintò: saltem possunt duo parietes conservari sine Relatione, & tunc essent similes, ergo Relatio non est similitudo. Resp. hoc æquè vigere omnes, qui ponunt ubi distinctum, atque urget hanc sententiâ. Sicut ergo dicunt ipsi, nec per divinam potentiam posse corpus esse quin in eo rehalter Ubi, ita & dici potest de Relatione, non enim minus petunt essentialiter duo parietes albi esse formaliter similes, seu habere Relationem, quàm corpus petat esse in loco, seu ubicationem. Idem est de partibus qualitatibus in continuo, Deus enim nec per Divinam potentiam potest illos omnes velle, quin velit unitas, licet uniones omnes realiter ab ipsis distinguantur. Sicut tamen potest Deus ubicationes mutare, corpore in eodem loco manente, & puncta similiter ac lineas in quantitate; ita & mutare poterit Relationes, & unam in alterius locum pro libito sufficere.

Responderi potest secundò, sicut aliqui dicunt posse divinitus conservari corpus sine ubicatione, ita & parietes sine Relatione, tunc autem erunt solum fundamentaliter seu negativè similes, id est non dissimiles & proximè apti ad terminandam Relationem, sicut corpus illud debet tantum fundamentaliter esse in loco, & negativè ut dicunt illi auctores, id est in aptitudine proximâ ut sit formaliter in loco.

Objicies sextò: si Relatio sit quid à fundamento & termino distinctum, & fundamento inherens, sequitur dari actu infinitas Relationes, cum singula puncta & partes in continuo habere debeant suas Relationes, quibus aliis rebus sunt similia vel dissimilia. Conf. Deus est dissimilis igni aut luci hodie productæ, ergo etiam habere debet Relationem dissimilitudinis. Ad argumentum dico materiam aut quantitatem habere unam Relationem ex partibus

VII.
Ostenditur
non esse in-
conveniens
quod tot Re-
lationes pe-
reant.

VIII.
Relatio non
servari non
quit sine
modis, & esse
fundamen-
to, & termi-
no.

IX.
Nec existere
possunt ex-
trema sine
Relatione.

X.
Dicunt alii
qui posse ex-
trema con-
servari sine
Relatione.

XI.
Materia &
quantitas
habent aut
Relationem
ex partibus
diversis im-
positam.

tibus & punctis compositam. Ad conf. Resp. aliqua secundum Aristotelem referri, quia alia ad ipsa referuntur, unde Deus refertur extrinsecè per Relationem dissimilitudinis ab igne ad ipsum terminatam, sicque est Relatio non mutua.

SECTIO X.

Alia argumenta contra Relationem distinctam.

I. **O**bjicies septimò: In Divinis Relatio Paternitatis non distinguitur realiter à Patre, nec Filiationis à Filio, ergo nec in creatis erunt accidentia distincta. Nego consequentiam, Essentia enim Divina, cum sit infinita perfectionis, Relationem secum identificat, sicut sapientiam, Justitiam, misericordiam &c. quæ in Divinis sunt realiter & cum essentia, & inter se identificatæ, cum tamen in creatis realiter, & à substantiâ, & à se invicem distinguantur.

II. **O**bjicies octavò: non potest assignari causa produciens Relationem, si sit distincta, quis enim, dum paries aliquis dealbatur Romæ, producit Relationem similitudinis in pariete albo, qui est in Indiis? Resp. duplicem hic intervenire causam, unam directam, & quæ per resultantiam quandam, vel emanationem efficit Relationem, quæ est fundamentum: alia est causa indirecta, & per accidentis, quæ est agens illud, quod dealbat parietem, seu popit terminum, ad cujus existentiam emergit in fundamento Relatio. Rebus enim omnibus innata est hæc vis, ut posito termino per emanationem producant in se Relationes, per quas, ut supra vidimus ex S. Thoma, cum cæteris omnibus rebus ad bonum universi formaliter connectantur: sic si aqua misceatur lacte vel vino, materia ejus non continuatur cum aliâ materiâ, quæ tamen eadem numero, si esset sub formâ aquæ produceret unionem & continuaretur, sicque pendet à connotato.

III. **O**bjicies nonò: ipso facto quod coexistent duo parietes albi, seclusa per possibile vel impossibile omni Relatione reali, erunt similes, ergo superflua est Relatio. Antecedens probatur, esse enim duos parietes similes, in Relatione nihil aliud est, quam hunc parietem habere albedinem sicut habet alius. Resp. primò distinguendo antecedens, posito quod sint similes per veram Relationem, nego antecedens, si non sint similes per Relationem, ac proinde non detur Relatio, transeat, & idem est de Relatione æqualitatis. Secundò responderi solet, in eo casu parietes illos fore tantum fundamentaliter similes, de quo modo respondendi plura postea.

IV. **O**bjicies decimò: numerus quaternarius hominum est per se, & secluso omni alio, vel re, vel modo major binario, ergo Relatio pluralitatis non est modus distinctus. Conf. primò, & inquiri in quo subiecto sit Relatio illa quaternarij? non in singulis hominibus, sic enim esset in diversis subiectis, & in pluribus locis adæquatis, hæc in omnibus simul, quia non faciunt propriè unum subiectum, cum sint formaliter plura. Conf. secundò Petrus & Paulus sunt distincti & diversi sine Relatione, ergo etiam similes & dissimiles.

V. **A**d argumentum Resp. si sit major per Relationem, non esse majorem hijs per modum distinctum ob rationes toties dictas. Probabilius tamen est hic non esse omninò Relationem, sicut etiam dicimus quatuor negationes esse plures quam duas, & sex chimeras quam tres, & tamen nec hæ, nec illæ sunt plures per Relationem, quæ secundum omnes re-

quirit subiectum reale.

Ad Conf. dico, posito quod numerus quaternarius sit major binario, & quod quatuor denominentur plures per Relationem, esse plures per aggregationem Relationum. Sicut enim numerus binarius est ens per accidentis, seu aggregatum, ita & habet aggregationem Relationum per quas refertur, eo enim modo, quo est ens, est unum, & quo unum, relatum. Non ergo est una Relatio in omnibus, nisi una aggregatione, & quoad hoc est diversa ratio de quantitate continuâ, & discretâ.

Ad secundam confirmationem dico, esse Petrum & Paulum distinctos formaliter per suas entitates: & ratio est, quia non distinguuntur per Relationem prædicamentalem, sed quasi transcendentalem. Quod exinde constat, nam æquè Petrus distinguebatur à Paulo ante productum Paulum, atque postea, æquè enim est jam verum dicere Petrus non est Anti-Christus, ac Petrus non est Paulus, quod est signum distinctionis, & Deus ab æterno erat formalissimè distinctus à rebus omnibus possibilibus & futuris. Imò à Philosophis communiter omnium maxima distinctio dicitur ea, quæ est inter rem & ejus negationem, seu inter ens & non ens, & inter rem realem & Chimæram, & tamen secundum communem etiam eorum sententiam contra Gregorium, ut videbimus, non potest dari Relatio prædicamentalis ad terminum non existentem, negationem, vel Chimæram, ergo dispar longè ratio est in communi sententiâ de ratione distinctionis & dissimilitudinis. Non tamen est improbabile, quod aliqui dicunt, cum de novo produciatur res aliqua, resultare in rebus existentibus Relationem distinctionis ad eam, non per quam distinguantur ab illâ, sed per quam referantur ut distinctæ.

Objicies undecimò: Relationem ipsam Prædicamentalem, si distinguatur à fundamento & termino, esse transcendentalem, tam enim respicit essentialiter fundamentum & terminum per se, & dicit essentialiter ordinem ad illa, atque visio, actio, vel unio, sed hæ sunt Relationes transcendentales, ergo & Relatio prædicamentalis erit transcendentalis. Resp. posse hic quætionem esse de re, & de nomine. Quæstio de re est, num ad hoc ut dicatur fundamentum referri, & verè respicere terminum, requiratur modus aliquis superadditus ipsis entitatibus fundamenti & termini, & hoc dicimus esse omninò necessarium ob rationes dictas. Hoc si admittatur, vocetur A, vocetur B prædicamentalis vel transcendentalis nil refert, cum constet de re.

In quibusdam ergo convenit, in alijs differt à Relatione transcendentali. Convenit, quod æquè essentialiter pendeat à suo subiecto, ac quivis alius modus: differt tamen quod non transcendat varia prædicamenta, & genera rerum, sicut illa, quæ de causa vocatur transcendentalis, est quæ plerumque res absoluta, ut ignis, sol, coelum &c. Item Prædicamentalis Relatio est accidentalis fundamento; Transcendentalis verò, quæ est purè talis, est ipsa entitas fundamenti. Deinde, respicit terminum ut purè terminum, ut supra diximus sec. 2. n. 8. & cum requirit existentem, quod Relationi Transcendentali, saltem ex genere suo, non competit. Quod si in multis conveniat Relatio Prædicamentalis cum visione, actione, unione, & alijs hujusmodi, est quia hæc non sunt purè Transcendentales Relationes, sed aliquo modo Prædicamentales, imò ab aliquibus vocantur Prædicamentales.

Ad argumentum Resp. si sit major per Relationem, non esse majorem hijs per modum distinctum ob rationes toties dictas. Probabilius tamen est hic non esse omninò Relationem, sicut etiam dicimus quatuor negationes esse plures quam duas, & sex chimeras quam tres, & tamen nec hæ, nec illæ sunt plures per Relationem, quæ secundum omnes re-

VI. In quo subiecto sit Relatio numeri quaternarij.

VII. Ratio cur Petrus & Paulus non distinguantur per Relationem Prædicamentalem.

Relatio distinctionis.

VIII. Obi. Relatio ipsa Prædicamentalis est Relatio Transcendentalis.

IX. Resp. Relationem Prædicamentalem in quibusdam convenit cum Transcendentali in quibusdam differt.

SECTIO XI.

Argumentum de processu in infinitum in Relationibus.

I. **M**ultiplex est hoc argumentum; novæque semper ita se in eo difficultates ingerunt, ut, quid sit de Relationibus, in difficultatibus certè dari videatur processus in infinitum. Rem qua poterò brevitate percurram.

II. **Ob**jicitur ergo, non solum fundamentum est simile termino per Relationem, sed ipsa etiam Relatio est vel similis vel dissimilis eidem, ergo per aliam Relationem: quod idem argumentum conficitur de secundâ Relatione, & sic in infinitum. Resp. potest primò, Relationem similitudinis nec esse similem, nec dissimilem propriè loquendo; nisi solum ut quo, non magis quàm albedo est alba, vel calor calidus; nisi ut quo, sed esse ipsam similitudinem & dissimilitudinem: unde non potest esse similis vel dissimilis, sicut nec albedo alba.

III. **D**ices; unio dicitur unita. Conf. primò, præsentia dicitur præsens. Conf. secundò; Quantitas etiam dicitur quanta. Ad duo prima dico, nec unionem dici unitam, nec præsentiam præsentem, nisi ut quo, id est, illas esse rationes quibus materia unitur formæ, vel corpus loco. Ad secundam confirmationem dico hanc propositionem *Quantitas est quanta* posse habere duplicem sensum: primò *Quantitas est quanta*, id est, extensa, quod cum non à quantitate proveniat, sed ab ubicatione, seu extensione locali, nil mirum, si propositio in hoc sensu sit vera. Alius sensus est, *Quantitas est quanta*, id est, habens quantitatem, vel est informata quantitate; & hoc sensu est falsa propositio non minus quàm hæc *Albedo est alba*, *calor est calidus* &c. quæ ab omnibus censentur falsæ. Quod clariùs constat in modis, actio enim, seu productio non dicitur producta, nisi ut quo.

IV. **R**atio à priori est, quia essentia cuiusque formæ est tribuere alteri effectum formalem, non sibi, quia non est forma respectu sui ipsius, sed alterius. Quod si in prædicatis Metaphysicis formæ illæ tribuant denominationem ei, quod est realiter cum ipsis identificatum, ut in hac & similibus propositionibus, *Homo est animal*, *Homo est rationalis*, saltem debent formaliter distingui, seu eo modo, quo sunt formæ. Denominationes autem *albi*, *similis*, *calidi* &c. sunt denominationes physice, seu provenientes à formis physicis, ac proinde requirunt physicam à subjecto distinctionem, seu eo modo distinctionem, quo sunt formæ, & illud subjectum.

V. **S**ecundò resp. ad argumentum in initio propositum, Relationem non posse referri aliâ Relatione, utpote quæ est ultimum in eo genere, si autem aliâ Relatione referretur, non esset ultimum; sicut nec unio ob eandem rationem potest per aliam unionem uniri. Dices; cognitio potest cognosci aliâ cognitione, ergo & Relatio aliâ Relatione referri. Nego consequentiam. Primò enim cognitio non est modus, sicut Relatio. Deinde, hoc est peculiare in cognitione, quæ est quid reflexivum, etiam supra se, ut cum quis dicit, *omnis cognitio est representatio*. Item terminatur cognitio promiscuè ad terminum existentem, & non existentem, positivum & negativum, possibilem & impossibilem; non est ergo par ratio de Relatione & cognitione. Et dicant qui hoc obijciunt, cur non æquè unio informationis possit aliâ unionem informationis uniri, ac cognitio aliâ cognitione cognosci?

VI. **D**ices; probare hæc quidem Relationem per se

referri, cum sit quid essentialiter respectivum: hinc tamen non tollitur difficultas, nec enim solum refertur Relatio ad alias res; sed fundamentum refertur ad ipsam Relationem similitudinis ex. gr. ergo per aliam relationem, per se enim referri nequit, cum sit quid absolutum. Resp. fundamentum referri ad illam Relationem similitudinis per ipsam Relationem, quæ eo ipso quod refertur fundamentum ad terminum, unum scilicet parietem album ad alium, eadem operâ refert fundamentum ad seipsam. Sicut unio, eo ipso quod materiam uniat formæ, eandem materiam unit sibi.

VII. **U**rgebis; hæc Relatio inter duas albedines est Relatio similitudinis, ergo non potest quidquam referre, nisi ut simile, sed fundamentum quantumvis simile termino, est tamen dissimile Relationi, ergo non potest fundamentum ad se referre, si enim daret fundamento denominationem, quam in se non habet, cum tantum sit Relatio similitudinis. Resp. eandem entitatem respectu diversorum tribuere posse diversas denominationes, eadem actio ex. gr. per quam unio inter animam & corpus producit, respectu unionis est productio, respectu animæ introductio, & sic de aliis, ut latius ostendi in lib. de Gen. d. 3. l. 4. n. 7. Hæc itaque Relatio, licet ut est Relatio similitudinis referat fundamentum ad terminum, ad se tamen refert fundamentum ut dissimile; sicut eadem ubicatio arborem aut domum reddit terræ propinquam, & à cælo distantem.

VIII. **R**elatio ergo similitudinis est per se similis aliis omnibus relationibus ejusdem rationis, & per se etiam dissimilis aliis omnibus rebus tam relativis, quam absolutis. Quod non est mirum, cum in aliâ sententiâ dicant illius auctores Petrum per suam entitatem esse similem Paulo, & aliis hominibus, aliis vero omnibus rebus dissimilem.

IX. **R**elatio prioris & posterioris, si qua sit, videtur solum quasi transcendentalis, cum non requirat terminum existentem, imò essentialiter requirit terminum pro aliquo saltem tempore non existentem, res enim quæ est prior petit essentialiter id, quo est prior, aliquando non existere, alioquin non esset illo prior, sed simul. Res item quæ est posterior, essentialiter petit id, quo est posterior, præcessisse.

X. **H**æc in gratiam illius sententiæ dixerim, quæ hujusmodi Relationes inter duas albedines, aut substantias, Petrum scilicet & Paulum statuit, quibus ad se invicem referantur ut similes: si enim quis, licet aliquas Relationes admitteret, has tamen negaret, hoc argumento non urgeretur. De quo plura sec. sequente.

SECTIO XII.

Resolutio questionis circa distinctionem Relationis à fundamento & termino.

Proposui utramque sententiam, & eam scilicet, quæ Relationem à fundamento & termino distinguit, & quæ negat esse distinctam: nunc, quid mihi de tota hac controversiâ probabilius videatur, aperiam.

II. **D**ico primò, duæ albedines, ignes, homines, &c. si sint similes per Relationem, debent esse similes, per aliquid earum entitatum superadditum. Hæc conclusio probata est suprà sec. 3. & 4. & ratio videtur clara, nam Relatio, ut vox ipsa sonat, dicit ordinem quandam, & respicientiam, ut constat in Relatione Transcendentali: hæc autem respicientia inter duos parietes, seclusâ Relatione superadditâ, non reperitur. Unde ut suprà l. 3. n. 2. vidimus, Okamus

mus qui similitudinem constituebat in concreto, putabat se eadem operâ negare Relationem, ut latius loco citato.

III. Dico secundò : nullam video necessitatem asserendi duos homines ex. gr. esse similes per Relationem : & idem est de alijs omnibus rebus similibus, vel dissimilibus, æqualibus, inæqualibus, & hujusmodi; sed res omnes sunt similes, & dissimiles adæquarè per suas entitates absolutas. Ratio est, quia similitudo est convenientia in prædicatis, æqualitas in magnitudine vel perfectione &c. sed duo homines non conveniunt in prædicatis per Relationem, imò disconveniunt potius, illi enim sunt substantia, Relatio accidens; illi entitates habent permanentes, Relatio est quid fluxum, & momentis penè singulis destruitur, ergo duo homines non sunt similes per Relationem.

IV. Conf. esse simile formaliter nihil aliud est, quàm ut unum habeat se sicut aliud, sed hoc fit formalissimè per ipsas entitates, unus enim paries albus ut sex habet se sicut alius paries habens albedinem ejusdem intentionis, merè per illam albedinem, omni alio secluso. Nec video cur magis egeant duo homines aliquo distincto ut sint similes in natura, quàm ut sint duo.

V. Hæc conclusio videtur mihi esse juxta mentem Aristotelis, qui Relationem similitudinis dicebat fundari in veritate, ergo secundum Aristotelem duo homines ex. gr. non sunt similes per Relationem superadditam, cum pro aliquo priori ad hanc Relationem sint similes, seu habeant unitatem & convenientiam in prædicatis, quæ est formalis similitudo, & in hæc secundum Aristotelem fundatur hæc Relatio, quæ ideo ab ipso vocatur Relatio similitudinis, non quod reddat parietes formaliter similes, sed quod in similitudine fundetur, & ab eâ oriatur.

VI. Conforme itaque est doctrinæ S. Thomæ & Aristotelis asserere dari Relationes identitatis, seu inter duas substantias; æqualitatis, seu inter duas quantitates; & similitudines inter duas qualitates, & e contra, Relationes diversitatis inter duas substantias, inæqualitatis, & dissimilitudinis inter quantitates, & has omnes Relationes realiter esse à fundamento & termino distinctas, non quæ denominationem identitatis, æqualitatis & similitudinis ijs tribuant, ut dixi, sed ut per eas res omnes peculiari modo inter se connectantur, & copulentur, quod nonnulli putant multum conducere ad bonum universi. Quare si quis in hunc finem hujusmodi Relationes, & modos rebus se peradditos admittere velit, non abnuo: puto tamen non esse necessarios.

VII. Dico tertio: Ratio & Relatio Paternitatis & Filiationis, & similes in creatis realiter distinguuntur ab entitate Patris, ab entitate Filij, & à generatione, seu à concreto ex his tribus conflato, suntque modi ijs superadditi. Ita auctores suprà sect. 7. n. 1. citati. Hæc conclusio latè probata est suprà sect. 3. in impugnatione sententiæ statuentis Relationem in concreto, maximè autem sec. 4. ubi ostendi, nisi Relationes Paternitatis, & Filiationis sint aliquid aliud, præter entitatem Abrahami ex. gr. entitatem Isaac, & generationem, sequi Patrem & Filium, seu esse Patrem, & esse Filium esse planè idem: quod tamen nullo modo concedi debet: existimo tamen id aperte sequi, ut ex loco citato constat.

SECTIO XIII.

An Relatio prædicamentalis requirat actualem existentiam fundamenti & termini.

Relativa dicuntur simul definitione, & cognitione, quia nimirum definiri nequit vel cognosci unum, nisi per aliud (quod intelligendum est de relativis formaliter; nam entitas illa, quæ habet Relationem potest cognosci sine suo correlativo, ut Petrus non cognito Paulo filio) sic dici solet Pater est qui habet Filium; & e contra, servus est domini servus, dominus alicujus dominus &c. quærimus ergo utrum realis existentia fundamenti & termini ad Relationem prædicamentalem necessariò requiratur.

De fundamento non videtur dubium, quin requiratur ut sit reale, & realiter existens. Ratio est quia Relatio est accidens reale, & ante omnem operationem intellectus refert unum ad aliud, sed nihil reale potest subijci in aliquo non reali, ergo. Conf. quod nihil est, non potest actu referri Relatione reali, sed res non existens est actu nihil, ergo. Confir. secundò, esse semper est primum in unaquaque re; unde sicut prius est esse quàm operari, ita & quàm referri, vel quàm habere in se Relationem realem.

De termino dicendum, Relationem prædicamentalem necessariò requirere terminum actu existentem, & in hoc etiam differt à transcendentali, quæ non solum non semper, seu ex genere suo requirit terminum actu existentem, sed aliquando nec possibilem. Sic cognitio eclipsis futuræ, & Antichristi nec dum nati, & rerum omnium possibilem, imò & impossibilem, ut Chimæræ dicit realem respectum transcendentalem ad illa. Ita S. Thomas 1. p. q. 13. a. 7. & lib. 2. contra Gen. c. 12. n. 3. Ferrar. ibid. P. Suarez d. 47. l. 8. n. 4. P. Hurt. d. 5. Met. l. 6. n. 63. P. Arriaga d. 12. Log. l. 10. & est communis contra Gregorium, in 1. d. 28. q. 23.

Probatur primò auctoritate S. Thomæ 2. contra Gen. c. 12. n. 3. citato, ubi probat Relationem scientiæ in Deo non esse realem & prædicamentalem, quia est ad res non solum in actu, seu actualiter existentes, sed etiam ad eas quæ sunt tantum in potentia, sed ejus, inquit, quod est actu ad id quod non est actu, sed potentia, non sunt Relationes reales, alias sequeretur quod essent infinitæ Relationes actu in eodè, cum numeri infiniti in potentia sint majores binario, quibus omnibus ipse est prior. Quid clarius? Item S. Damascenus lib. 1. ortho. Fidei c. 8. sic ait de Patre S. Damasceni & Filio in Trinitate: Neque enim Pater unquam fuit nisi quin Filius quoque esset, verum simul Pater, simul Filius: & tunc generaliter infert, Neque enim Pater vocari queat qui Filio careat. Præterea D. Athanasius de S. Spiritu, circa finem: In Divinis, inquit, semper Pater est Pater, & Filius semper Filius: in rebus autem humanis non est eodem modo, siquidem in hominibus qui est Pater, non semper est Pater, neque qui Filius semper Filius. Item S. Cyrillus Alex. lib. de Trin. c. 7. S. Cyrillus sic ait: Non erat unquam Pater, quando Filius non Alexander erat, sed simul Pater, & simul Filius ex ipso genitus, drini. quippe Pater, qui careat Filio, nemo vocetur.

Imò videtur esse communis opinio omnium, ut videre licet in scriptis antiquorum, qui ex communi sensu sui temporis sunt loquuti, ut constat ex illo Ovidij de Dedalo & Icaro, At Pater infelix, jam non tione re-Pater, Icare clamat &c. ex quibus habemus esse de communi consensu omnium neminem esse Patrem, nisi qui actu habet Filium. Sed ut Philosophos rursus adeamus est commune axioma ab ipsis statutum,

posito fundamento & termino resultat Relatio; item communiter dici solet, ablato termino perire Relationem, ergo in communi sententiâ, supponit Relatio terminum existentem. Præterea dicuntur Relativa esse simul tempore & natura, quæ omnia desumpta ex Aristotele, & communi sententiâ, magnam hac in parte faciunt probabilitatem.

VI. Probatur secundò, communiter ab omnibus dicitur *Pater est qui habet filium*, quæ tamen definitio esset diminuta, nisi Relatio requireret actualem existentiam termini, jam enim secundum illam sententiam, quivis esset Pater respectu filij possibilis, cum non requiratur terminum actu existentem; vel saltem mortuo Filio adhuc esset actu Pater, quod est contra communem philosophorum sententiam, & per se videtur falsum. Unde S. Thomas 4. contra Gen. c. 14. ait, *hæc est ratio Patris, ut sit filij Pater*, nõ potest autem esse Pater Filij, si Filius non sit, sicut nec dominus servi mortui. Conf. nullus dicit talem esse, sed fuisse Filium talium parentum, ergo communis sensus est, actu non esse illum Filium, qui non habet vel Patrem vel Matrem. Conf. secundò, nam *Relatio est, cuius totum esse est ad aliud se habere*, res autem non existens non est propriè aliud, cum omnino non sit, imo sit nihil. Conf. paries albus non est actu similis parieti, qui nullum in se habet colorem, quamvis sit albedo in eo possibilis, ergo requirit Relatio similitudinis terminum existentem.

VII. Dices cum Gregorio citato; Relatio transcendentalis non requirit existentiam, imò nec possibilitatē termini, ut supra diximus; ergo nec Prædicamentalis. Nego consequentiam: Ratio est, quia Relationes Prædicamentales resultant, posito fundamento & termino, ut ex Aristotele docet communis schola philosophorum. Deinde, Relationes transcendentales non definiuntur *ad aliud*, vel *ad aliquid* simpliciter, homo enim captus mente habet potentiam ad actus rationis, qui tamen actu nihil sunt; nunquam autem censetur quis Pater ante existentiam Filij, si autem argumentum illud quidquam probet, probat Patrem esse Patrem antequam ei nascatur ullus Filius; Relatio enim transcendentalis existit antequam ullus ejus terminus existat.

VIII. Hinc etiam deducitur Relationem Prædicamentalem non posse terminari ad Ens rationis; Relatio enim hæc est *cuius totum esse est ad aliud se habere*, sed Ens rationis non est aliud propriè, nam non est propriè ens, nec aliquid, ergo &c. Dices; Petrus est dissimilis chimæræ. Distinguo antecedens, est dissimilis negativè, seu nõ similis, & quasi Transcendentaliter, concedo antecedens; positivè & Prædicamentallyter, nego; quia Ens rationis, ut dixi, non est aliud seu aliquid propriè loquendo, sed solum metaphoricè.

IX. Quæres, utrum Relatio possit esse inter extrema non realiter distincta? Resp. negativè; primò, quia Relatio est quædam oppositio, unde Aristoteles in postprædicamentis inter oppositiones unam numerat: *Relativam*, sed ubicunque est oppositio est distinctio, nam oppositio intercedit necessariò inter extrema realiter distincta; jusdem enim ad seipsum ut non datur unio, ita nec oppositio, ob defectum distinctionis. Conf. Theologi inde probant realem distinctionem inter Personas divinas, quia inter illas datur vera Relatio, seu oppositio Relativa, ergo censent ad veram Relationem requiri distinctionem realem.

X. Probatur secundò, definitio Relationis est *cuius totum esse est ad aliud se habere*, sed nihil à parte rei est aliud realiter à seipso, ergo nihil potest dicere Relationem realem ad se. Unde licet Petrus sit idem secum, non tamen dicit Relationem identitatis ad se,

licet non minus sit idem secum, quam distinctus ab alijs, ratio autem sola est, quia ad Relationem requiritur realis distinctio extremorum.

Quod de Relatione Prædicamentali diximus, etiam verum est de transcendentali, inter quam & terminum requiritur etiam realis distinctio. Quæ de causâ docent Theologi scientiam Dei non dicere habitudinem realem transcendentalem ad Divinam essentiam, dum illam cognoscit, nec amorem Divinum ad Divinam bonitatem, dum illam amat. Sicut nec intellectus etiam creatus dicit Relationem transcendentalem immediatam ad se, dum se intelligit, nec voluntas creata dum se amat, nec etiam oculus, dum se videt per speculum.

Dixi intellectum, dum se intelligit, non dicere Relationem transcendentalem immediatam ad seipsum, dicit enim mediatam, hoc namque nihil aliud est, quam quod dicat Relationem transcendentalem ad illud, quod vicissim dicit Relationem ad intellectum, ut dicit intellectio, hæc enim respicit intellectum ut causam, ille actum ut effectum. Hoc modo materia respicit mediatè seipsam, dum respicit formam, à qua vicissim respicitur, & universim verum hoc est in omni Relatione transcendentali mutua.

Uterius, licet animal ratione ratiocinatâ distinguatur à rationali, non tamen dicit ad illud Relationem realem transcendentalem, ob defectum distinctionis realis, sola enim distinctio per intellectum ad Relationem realem fundandam non sufficit, sed tantum ad prædicationes quasdam inter prædicata metaphysica ratione distincta.

SECTIO XIV.

Utrum Relatio terminetur ad respectivum, an absolutum.

I. Non est quaestio, quando una Relatio terminatur ad aliam in sententiâ asserente id fieri posse, ut cum Paternitas refertur ut dissimilis Filiationi per se, vel per Relationem dissimilitudinis ab utraq; distinctam, hoc enim si fiat, non est dubium quin Relatio terminetur ad respectivum, cum omnis Relatio sit essentialiter quid respectivum. Quæstio ergo est, utrum Pater, quæ Pater, seu utrum Paternitas terminetur ad Filium quæ Filium, seu ad Filiationem, an ad entitatem absolutam Filij, & è contrâ de Filio respectu Patris, & de alijs omnibus Relationibus.

Prima sententia Cajetani, Medinae, & aliorum affirmat omnem omnino Relationem terminari ad respectivum. Secunda Ferrar. Rubij de Prædic. cap. 7. quæst. 7. & aliorum idem affirmat de quibusdam Relationibus, de alijs negat. Tertia demum sententia de omnibus omnino Relationibus negat: Ita noster Scotus in 1. d. 30. q. 1. cum suis, & alij.

Advertendum primò, Relativa alia esse mutua, alia non mutua; mutua illa sunt, quæ ad se invicem referuntur, ut Pater & Filius, Pater enim respicit Filium per paternitatem, & Filius vicissim Patrem per Filiationem. Non mutua sunt, quando licet unum extremum referatur ad aliud, hoc tamen non iterum refertur ad illud Relatione verâ & reali. Sic creaturæ referuntur ad Deum Relatione reali, non tamen Deus ad creaturas.

Advertendum secundò, quaestionem posse institui de Relationibus etiam transcendentibus, par enim quoad hoc utriusque Relationis est ratio, licet communiter procedat de solis prædicamentilibus, utpote in quibus clariùs apparet difficultas.

Dico

Probatur ex definitione Patris, Pater est, qui habet Filium.

In existentia termini diversa ratio est de Relatione Prædicamentali, & Transcendentali.

Relatio Prædicamentalis non potest terminari ad Ens rationis.

Relatio Prædicamentalis requirit extremum realiter distinctum.

Definitio Relationis arguit realem distinctionem extremorum.

XI. Transcendentalis etiam Relatio requirit terminum distinctum.

XII. Res creata dicit Relationem Transcendentem ad seipsum.

XIII. Animal non dicit Relationem ad Rationalem.

I. Status dissimilitudinis.

II. Circa terminationem Relationis sunt tres sententiae.

III. Relationes alia mutuae, alia non mutuae.

IV.

V. Dico primò: Relatio transcendentalis non mutua terminatur ad absolutum, mutua ad respectivum. Prima pars constat in cognitione terminatà ad Ens rationis; & in Relatione transcendentali creaturæ ad Deum, in sententiâ asserente Deum non dicere Relationem transcendentalem ad creaturas. Secunda etiam pars probatur, nam materia prima respicit formam ut actum suum, seu ut quid ipsam perficiens. Conf. & explicatur, materia per suam essentiam respicit essentiam formæ, sed essentia formæ est respectiva, & Relatio transcendentalis, non quid ab eâ distinctum, sed ipsa ejus entitas, per quam vicissim respicit materiam; ergo entitas materiæ terminatur ad respectivum, quod secus contingit in Relationibus Prædicamentalibus, ubi Relatio realiter distinguitur à termino.

VI. Dico secundò: Relationes Prædicamentales non mutua terminantur ad absolutum. Ratio est clara, in Relativis enim hiis non mutuis non est Relatio in termino, ergo non potest in eo respici. Sic Relatio Prædicamentalis creaturæ ad Deum non terminatur ad Relationem, cum in Deo nulla sit Relatio Prædicamentalis ad creaturam, ut est manifestum.

VII. Dico tertio: Relationes etiam Prædicamentales mutua terminantur ad absolutum. Probatur primò, in Relationibus non mutuis Relatio non terminatur ad Relationem, ergo non exigit hoc ex ratione Relationis ut sit, ergo in Relativis etiam mutuis, est sufficiens ratio in termino ad terminandum Relationem, licet non esset Relatio in illo extremo, ad quod refertur Relatio: unde si per possibile vel impossibile auferretur Relatio ab altero pariete, manente in eo albedine, adhuc referretur ad illum alter ut similis in albedine, quæ est fundamentum & terminus Relationis similitudinis. Conf. equus refertur ad lapidem Relatione dissimilitudinis, ergo non refertur ad Relationem dissimilitudinis in lapide. Patet consequentia, Relatio dissimilitudinis in equo est potius similis alteri Relationi dissimilitudinis, quam ei dissimilis, ergo non est Relatio dissimilitudinis, in quantum respicit alteram Relationem sibi similem, sed ut respicit fundamentum illius Relationis sibi dissimile.

VIII. Probatur secundò in Relationibus disquarantia: Relatio causæ refertur tantum formaliter ad effectum ab illâ causâ productum, sed ignis A non producit Relationem effectus in igne B à se producto, ergo ignis A non refertur Relatione causæ ad illam Relationem, sed solum ad ignem B. Idem est in Relatione Patris ad Filium, quæ est etiam Relatio causæ ad effectum; non enim idcirco refertur Pater ad Filium, quia Filius refertur ad Patrem, sed quia est ab illo genitus; sicut nec Filius refertur ad Patrem, quia Pater refertur Prædicamentaliter ad Filium, sed quia Pater eum genuit, eo enim ipso quod hoc concipiamus, habemus sufficientem rationem, cur vel Pater respiciat Filium, vel Filius Patrem. Relatio ergo in mutuis, licet semper concomitanter se habeat concomitantia reali, nunquam tamen redditur pro formali ratione alterius, quia prius illa redditur sufficiens ratio; nempe quia est res ab aliâ producta, quæ est prior resultantia harum Relationum, ergo formalis ratio termini non est Relatio, sed id solum, quod redditur pro ratione. Unde Pater per paternitatem non respicit Filium formaliter, sed hominem à se genitum, cum sit Relatio causæ ad effectum.

XI. Probatur tertio, & est ratio à priori: Relativa formaliter sunt simul natura, ergo Relatio in fundamento terminatur ad absolutum, non ad Relationem in termino. Patet consequentia, si Relatio in

fundamento terminetur ad Relativum formaliter, erunt simul seu ad Relationem, terminus illius Relationis effect altera Relatio, sed terminus est aliquo modo prior Relatione, nam juxta communem philosophorum sententiam, posito fundamento & termino resultat Relatio, ergo Relatio pendet à positione termini, sed id omne à quo aliud pendet est prius eo, quod pendet, ergo jam Relationes non erunt simul natura. Conf. hinc sequeretur Filiationem esse prius Paternitatem, cum Paternitas secundum adversarios terminetur ad Filiationem, sed Filatio etiam secundum illos terminatur ad Paternitatem, ergo erit mutua prioritas.

SECTIO XV.

Solvuntur objectiones contententes Relationem terminari ad respectivum: Vbi quomodo Relativa sint simul natura, & cognitione.

I. Obijcitur primò: nisi Relatio terminetur ad respectivum, sequitur Retrum esse prius Patrem quam Paulus sit ejus Filius. Probatur sequela, Paulus prius est homo, quam Filius, seu quam in eo emergat Relatio Filiationis, si ergo Paternitas in Petro terminetur ad humanitatem Pauli, & non ad Relationem Filiationis, non expectabit existentiam Filiationis ut existat, sed posita entitate Pauli, quæ est prior Relatione Filiationis, statim emerget, sicq; Petrus erit prius Pater, quam Paulus sit Filius. Resp. negando sequelam, ad probationem dico eodem instante reali, naturæ, & rationis, quo existunt entitates Petri ac Pauli, emergere utramque Relationem, licet neutra ad se invicem terminetur. Quod ut melius intelligatur.

Notandum, in eodem instante reali tria reperiri instantia seu signa rationis in Relatione causæ ad effectum. Primum instans est cum consideratur causa in actu primo, & semper in hoc sensu est prior effectus: secundum quando actu causat, seu est actu causa, sub hac autem ratione est simul ratione cum effectus, nec enim intelligi potest actu efficiens, nisi intelligatur effectus, in hoc autem instante adhuc non intelligitur Relatio. In tertio demum instante intelligitur ad positionem causæ & effectus emergere duplex Relatio, altera ex parte causæ, per quam refertur ad effectum; altera ex parte effectus, quæ refertur ad causam. Pro nullo ergo priori emergit Relatio Paternitatis in Petro Patre, quin emergat etiam Relatio in Ioanne Filio, licet licet Petrus sit prius homo, imò & homo generans, quoad prioritatem naturæ, quam sit Pater, vel quam Ioannes sit Filius, pro nullo tamen priori est Petrus Pater, quin pro eodem Ioannes sit Filius, posito enim fundamento & termino, necessariâ quadam concomitantia resultat utrumque Relatio, cum eadem ad resultantiam conditiones requirantur.

III. Obijcitur secundò: Relationes dicuntur simul cognitione, ergo terminantur ad se mutuo, alioquin posset cognosci una, non cognita aliâ. Resp. ut Relationes sint simul cognitione, non est necessarium ut una terminetur ad aliam, sed hoc sensu sunt simul cognitione, nempe quod sicut Relationes mutua necessariâ concomitantia simul resultant in eodem instante reali, & rationis, ob quod sunt simul natura, ita eadem ratione simul cognosci possunt, cognitæ fundamento & termino, cum tantu fundamentum sit ad cognoscendum unam Relationem, atque alteram: sicque ut in esse ita in cognoscibiles esse sunt simul, & se mutuo concomitantur, nõ quod una e-

gnosci omnino non possit nisi cognita alia, sed tum quod plerumque simul cognoscantur, cum necessarium sit simul: tum maxime quod pro nullo priori cognoscitur una, quin possit cognosci alia, quod est esse simul cognitione, nempe aptitudinali, non semper actuali.

IV. Obijciatur tertio: Aristoteles hic asserit servum non referri ad hominem, sed ad Dominum. Resp. solum velle Aristotelem non referri ad quemcunque hominem, sed ad eum qui habet servum, quod est referri ad dominum specificativè; sicut nec Filius referri ad quemcunque hominem, sed tantum ad eum qui genuit, sicut servus respicit hominem, qui eum emit aut conduit.

V. Obijciatur quarto: Relativa sunt simul definitione, sed non sunt simul definitione, nisi terminentur formaliter, seu ad se mutuo, ergo omne Relativum, ut sit simul definitione, debet definiri per correlativum. Distinguo consequens, per correlativum specificativè concedo; reduplicativè, nego: in ordine enim ad id solum definitur unaquæque res respectiva, quod respicit, seu in ordine ad quod dicit habitudinem: cum ergo Relatio paternitatis v. g. vel Filiationis dicat habitudinem solum ad absolutum, ut vidimus sect. præcedentem, definitur solum in ordine ad illud. Unde licet illud pro eodem instante reali, & rationis sit relativum, & consequenter correlativum, perinde tamen esset quoad hanc Relationem, si non esset Relativum, sed solum absolutum, ut ostensum est.

VI. Solum hic notandum ob id quod aliqui obijciunt, si unum Relativum possit quovis modo definiri per aliud, committi circulum. Notandum, inquam, non omnem circulum esse vitiosum, nec vitandum in definitionibus, cum enim res à parte rei mutuo se respiciant, & efficiant quasi circulum in essendo, ut materia respicit & connotat formam, & hæc vicissim materiam, actus potentiam, & potentia actum, quidni poterit Philosophus facere circulum in explicando, ea per mutuum hunc ad se invicem respectum definiendo? Imò & debent hoc modo definiri, cum definitio explicet essentiam rei, essentia autem horum mutuo se respiciant; ut si quis dicat materia est subjectum receptivum formarum, forma est actus informativus materia.

VII. Adde non hic definiri plane idem per idem, qui solus circulus vituperatur à philosophis, qualis est si quis dicat, Pater est qui habet Filium, Filius est qui habetur à Patre, qui enim hoc modo definiret solum videretur ludere in verbis, & non rem ullâ ratione explicare. Imò nec adeo mihi probatur hic modus definiendi, Pater est qui habet Filium, nisi aliunde supponatur aliquo modo notum quid sit Filius, sed dici potius debet Pater est qui genuit sibi similem in substantiâ.

SECTIO XVI.

Utrum Relatio varietur pro diversitate terminorum.

I. Dico primò: licet non repugnet unam Relationem terminari ad plures terminos numero distinctos, possunt tamen dari in eodem subjecto duæ, vel plures Relationes numero tantum distincte. Prima pars constat, quid enim verat, cum de novo producitur albedo in aliquo pariete, referri parietem illum per unam Relationem ad plures parietes ei in albedine similes?

Conf. eadem visio, ut vidimus in lib. de Anim. ferri potest ad plures terminos numero distinctos,

ergo & eadem Relatio ad plures etiam terminos similiter distinctos; sicque sicut illa visio est repræsentatio, non unius tantum albedinis, vel coloris, sed plarium, ut cum quis aspicit acervum tritici, vel campum plenum gramine, & est ordo potentie ad plura objecta numero distincta, ita hæc Relatio erit respectus, vel ordo fundamenti ad plures terminos numero distinctos. Unde est probabile Filium eadem numero Relatione referri ad Patrem & Matrem, quæ etiam est sententia S. Thomæ; & si alter parens moriatur, destruitur illa Relatio, & alia emergit ad solum parentem superstitem, qualis fuisset si Pater diem obijisset ante filium conceptum.

Secunda pars conclusionis est contra eos qui universim negant, posse plura accidentia numero tantum distincta esse in eodem subjecto. Unde, cum quis habet Relationem Paternitatis ad unum Filium, & postea nascitur ei alius, dicunt non novam Relationem Paternitatis ad illum Filium emergere, sed priorem extendi ad novum terminum. Sed contra hoc ultimum est, nam Relatio ex essentia sua est actualis respicientia, seu exercitium, ergo si sit unquam actualis respicientia duorum Filiorum, fuit semper, cum semper habuerit suam essentiam.

Conf. secundo, quia eodem modo posset quis dicere visionem unius albedinis extendi posse ad aliam albedinem, & mutare objectum, sicut dicunt Relationem mutare terminum, cum Relatio non minus sit essentialis ordo ad terminum, quam visio ad objectum.

Ad id quod ajunt non posse esse simul duo accidentia numero tantum distincta, sæpe ostendi id nullo modo ita se habere, præsertim quando accidentia illa deserviunt diversis muneribus, ut hic contingit. Sic diversi gradus coloris, diversæ species visibiles in oculum à duobus numero objectis immixtæ; item duo actus intellectus &c. simul reperiuntur. Verum quidem est aliqua accidentia numero tantum distincta non posse esse in eodem subjecto; quia nulli usui deservirent, ut duo calores ut unum, vel duæ partes albedinis plane similes, duæ ubicationes, durationes &c.

Dices, si unus homo in se habeat plures Paternitates, ergo est plures Patres. Nego consequentiam; sicut flos aliquis habens plures qualitates, non est plures flores, sed unus qualis pluribus qualitatibus; & artifex callens plures artes, non est plures artifices, sed unus. Ratio est, quia denominatio in istis sumitur communiter ab eo, quod importatur in recto, quod si sit unum, id quod denominatur censetur unum, quantumvis ea quæ importantur in obliquo sint plura.

Dico secundo: mihi probabilius videtur eandem numero Relationem posse referre fundamentum ad plures terminos, etiam specie distinctos; unde existimo eandem numero Relationem parietem ex. gr. referri ad omnes alias res absolutas, quibus est vel similis, vel dissimilis. Declaratur & probatur conclusio; sicut datur ratio vegetativi tantum, ut in plantâ, & ratio rationalis tantum, ut in Angelo, ac demum ratio vegetativi simul & rationalis, ut in homine; ita si existerent à parte rei duæ tantum res omnino similes, posset dari inter illas Relatio, quæ esset similitudinis tantum, & si duæ res tantum existerent omnino dissimiles, daretur inter illas Relatio dissimilitudinis tantum, si verò res varix existant, quarum aliquæ sunt similes sibi invicem, alix dissimiles, dari poterit una Relatio in unoquoque fundamento, quæ simul sit Relatio similitudinis & dissimilitudinis respectu omnium.

Conf. potest dari una visio solius albedinis, & alia solius nigredinis, ac tertia juxta communem sententiam,

Hoc probatur
exemplo
visiois.

tentiam, quæ simul sit visio albedinis & nigredinis, & tamen ut dixi non minus essentiali ordinem dicit ad objectum, quàm Relatio ad terminum, ergo poterit eodem modo eadem Relatio esse similitudinis & dissimilitudinis. Conf. Secundò; Angelus potest eodem actu intuitivo videre plura objecta specie, imò genere distincta, ergo & fundamentum aliquod eadem Relatione poterit respicere terminos specie distinctos.

IX. Id tamen notaverim nunquam posse Relationem quæ sit similitudinis tantum (si qua sit huiusmodi) esse postea dissimilitudinis, vel è contrà; sicut nec visio albedinis tantum, fieri unquam poterit visio nigredinis, aut vegetativum tantum fieri sensitivum, vel rationale.

X.

Ratio cur
albedo &
nigredo ne
queant iden
tificari sicut
similitudo
& dissimi
litudinis.

Dices; implicat eundem colorem esse albedinem & nigredinem, ergo & eandem Relationem esse similitudinis & dissimilitudinis. Nego consequentiam; disparitas est, quia albedo & nigredo sunt contrariæ & ab eodem subiecto se invicem expellunt, quod non contingit in similitudine & dissimilitudine, nam saltem potest idem paries albus habere in se simul Relationem similitudinis ad alterum parietem album, & dissimilitudinis ad nigrum, ergo similitudo & dissimilitudo etiam respectu contrariorum, ut hic contingit, non sunt contrariæ, sic enim ab eodem se subiecto expellerent, ergo non est tanta ratio cur non possit dari una Relatio, quæ sit similitudinis & dissimilitudinis, atque quod non possit dari idem color, qui sit albedo simul & nigredo, cum etiam dari possit eadem visio, quæ sit simul albedinis & nigredinis.

XI.

In viperâ
Hæc est in
partes prole
prior
Relatio Ma
tris.

Obijcies primò: viperâ mater dicit Relationem ad viperam filiam, ponamus ergo secari in varias partes filiam, ita tamen ut singulæ adhuc partes vivant, quæro num pereat Relatio matris in viperâ, & si pereat, utrâque resultet alia, & si resultet, utrûm una an plures. Resp. destrui Relationem matris divisa in partes prole, quia respiciebat illam viperam, seu ut unam, jam autem non est amplius illa, sicut nec arbor divisa in varias partes esset amplius illa arbor, nec arbor propriè, sed partes arboris. Sicut ergo in visione terminata ad colorem unius ulnæ in longitudine, si dividatur color ille in varias partes, necessariò perit visio, quia respiciebat colorem illum per modum unius, & si non periret, mutaret objectum, idem est in præsentî de Relatione.

XII.

In viperâ
illa resultat
bit nova Re
latio causæ
& Matris.

Ad secundum, an scilicet, & qualis Relatio resultet, dico; si qua pars ita maneat, ut habeat partes sufficientes ad rationem & denominationem viperæ, resultaturam ad illam partem Relationem matris, ad alias autem partes resultaturam tantum Relationem causæ non matris, nam ad nihil resultat Relatio matris, quod non sit aptum suscipere denominationem & Relationem filij. Sicut si Deus conservaret brachium Ioannis filij præcisum, adhuc vivum, Petrus Ioannis Pater non haberet Relationem Patris ad illud brachium, sed ad compositum ex aliis partibus, quod servat denominationem, & Relationem filij, nullus enim dicit brachium præcisum, licet adhuc vivum, esse Filium. Secundò tamen resp. dici probabiliter posse illas partes viperæ præcisas, cum sint homogeneæ, & ejusdem adhuc rationis ac naturæ cum matre posse dici aliquo modo filias, & consequenter resultare in matre unam novam Relationem ad illas omnes partes terminatam, sicut in Patre vel matre ad plures filios.

XIII.

Quæ effe
ctus produ
citur succi
vè. Relatio
etiam causæ

Obijcies secundò: quando lignum calefit successivè per quadrantem, si Relatio sit modus distinctus, sequitur esse in igne; vel causa calefaciente infinitas Relationes, cum in singulis instantibus, quæ censentur infinita, sit novus calor productus, ergo & Re-

latio illi correspondens erit infinita. Resp. sicut dixi successivè & in simili supra sect. 9. num. 11. unam Relationem resultare successivè in causâ producente calorem, quæ habet partes diversas correspondentes calori producto: sicut tamen calor productus non est infinitus ob illa infinita instantia, in quibus producit, ita nec Relatio illi correspondens erit infinita. Quod idem videtur contingere, si quis colorem successivè propositum intueatur, vel solem aut lunam successivè orientem, non enim habet infinitas visiones, licet singulis momentis aliquid plus solis appareat, sed habet unam successivam, & fluentem.

Omnia ergo Relatio similitudinis est etiam Relatio dissimilitudinis, & omnis Relatio æqualitatis Relatio etiam inæqualitatis respectu diversorum. Relationes autem similitudinis ex genere suo distinguuntur specie à Relationibus æqualitatis; sicut tam Relationes similitudinis quàm æqualitatis distinguuntur specie à Relationibus causæ & effectus. Non ergo negamus distingui aliquas Relationes specie, sed solum dicimus non necessariò distingui specie ad distinctionem specificam terminorum, ut jam ostendimus in Relationibus similitudinis & dissimilitudinis.

Id tamen hic noto, non esse improbabile, quod aliqui dicunt, quando nascitur novus Filius non necessariò produci novam Relationem integram Paternitatis ad illum in Patre, sed solum addi novam partem priori Relationi. Sicut dicunt aliqui probabiliter, si proponatur novum aliquod objectum, dum oculus varia intuetur, non necessariò dari ad id novam visionem ab aliâ separatam, sed novam partem addi, & cum illâ continuari.

SECTIO XVII.

De tribus generibus Relationum: ubi de Relationibus Equipollentia & Disqui-

parantia.

Primò notanda triplex illa divisio Relationis in tria genera ab Aristotele assignata; primum genus est earum Relationum quæ fundantur in unitate & numero; per unitatem autem non intelligitur unitas perfectissima, seu numerica, cum ad Relationem requiratur distinctio fundamenti à termino, nihil autem distinguitur à seipso, imò nullum simile est idem. Per unitatem, ergo intelligitur quæcunque convenientia realis, sive sit in qualitate, sicque ait Aristoteles similia sunt quorum una est qualitas: live in substantiâ & sic etiam ait, eadem sunt quorum substantia est una, sive in quantitate, sic æqualia vocat quorum una est quantitas. Præcipua tamen similitudo fundatur in convenientiâ specificâ. Per numerum intelligit hic Aristoteles diversitatem, quæ facit distinctionem, seu numerum.

Ex occasione hujus divisionis Aristotelis Relationum, operæ pretium est advertere quid de hac rescribat S. Thomas quest. 7. de poten. ar. 9. corp. ubi ait, Philosophum posuisse quasdam Relationes causatas ex quantitate, quasdam ex actione, & passionem. & alia huiusmodi; ubi ita clare ponit Relationem distinctam à fundamento & termino, ut nullus de mente ipsius relictus sit dubitandi locus. Et ad 4. in eodem ar. ait, aliqua dici similia secundum qualitatem, causaliter, seu quatenus unitas in qualitate causat Relationem. Ad secundum verò solvit argumentum illud de processu in infinitum, qui arguitur ab adversariis sequi ex distinctione Relationis à fundamento, ait enim, Relationes, cum sint ipsa ratio referendi, referri seipsis, non per Relationem distinctam, quod, inquit, non competit substantiâ absolute. Quid clarius?

Secundum

III.
Secundum
genus Rela-
tionum fun-
datur in ac-
tione &
passione.

Secundum genus Relationum est earum, quæ fundantur in actione & passione, ut Relatio Paternitatis fundatur in generatione, Relatio causæ & effectus in productione: vel quæ fundatur in quasi actione, ut secundum aliquos. Relatio Magistræ ad Discipulum, Domini ad servum &c. Multa verò sub hoc secundo genere recensentur ab Aristotele, quæ ad Transcendentalem potius Relationem spectant, quam Prædicamentalem: sub hoc enim genere collocat causam præteritam, & futuram in ordine ad effectum præteritum & futurum, cum tamen Relatio Prædicamentalis necessario requirat terminum existentem, ut ostensum est supra lect. decimæ tertiæ.

IV.
Tertium
genus est
mensura-
bile.

Tertium Relationis genus est Relatio mensuræ & mensurabilis, ut Relatio scientiæ ad scibile, sensus ad sensibile, &c. sensus enim, habitus, & scientiæ mensurantur quasi à suis objectis propriis, ad illa namque sola & non alia referuntur, unde objectum vocatur quasi *obex actuum*, ut in Log. diximus. Hæc tamen Relationes ab aliquibus censentur solum Transcendentales.

V.
Relatio æ-
quiparan-
tia, & Dis-
quiparantia.

Relatio prædicamentalis, alia *Equiparantia*, alia *Disquiparantia*; illa est, quando ex parte utriusque correlativi datur Relatio ejusdem rationis, ac denominationis, & ut ita dicam homogenea, ut Relatio similitudinis inter duos parietes albos. Relatio *Disquiparantia* est, quando ex parte utriusque extremi relati resultat Relatio, & denominatio diversæ rationis, seu heterogenea, ut Relatio Patris & Filij.

SECTIO XVIII.

Discutiuntur reliqua ad Relationis notitiam spectantia.

I.
Homines
post resur-
rectionem
habebunt
Relationes
Paternita-
tis, & Fi-
liationis.

Quæres primò, utrum post Resurrectionem erunt homines Patres & Filij sicut prius? Resp. affirmativè: Deus enim intuitu prioris productionis, iterum Relationes illas reproducet: unde sicut ob primam generationem manet per totam vitam Relatio Paternitatis & Filiationis, licet generatio illa dudum & fieret, quia scilicet entitas Filij semper conservatur intuitu illius, ita & in reproductione, quia etiam intuitu primæ illius generationis Filius, saltem mediare, reproducitur. Conf. Beatissima virgo nunc est propriissime Mater Christi, non minus quam ante Christi mortem, vel suam, ergo idem erit in aliis matribus respectu suorum filiorum. B. Virgine respectu Christi, quæ erat ante mortem, vel alia, (idem est de Relationibus aliarum matrum) dubitari potest: si dicatur Deum unà cum substantiâ simul reproducere in resurrectione omnia eadem accidentia, affirmari poterit, sin minus, negari.

II.
Relationes
disqua-
rantia non
suscipiunt
magis &
minus.

Quæres secundò, utrum Relationes suscipiant magis & minus? Non est sermo de Relationibus *Disquiparantia*, Patris scilicet & Filij, has enim non suscipere magis & minus, sed consistere in indivisibili certum est, cum omnes Patres sub conceptu Patrum sint æqualiter Patres, & omnes Filij æqualiter Filij, licet perfectione, dignitate, & excellentiâ Paternitas increata cæteras omnes infinite superet, utpote unde *Omnis paternitas in cælis & in terra nominatur*. 3. ad Ephes. 15. & idem est de Filiatione increata.

III.
Relationes
æqualitatis,
& similitu-

Loquendo itaque de Relationibus *Equiparantia*, Relatio æqualitatis non suscipit magis & minus, consistit enim in indivisibili, hic quippe est conceptus æqualitatis inter duo, si enim unum ab altero

tantillum excedatur, non sunt æqualia. Idem est de Relatione perfectæ similitudinis; licet enim vulgari ter dicantur duo esse similia, si habeant eandem qualitatem, duo parietes ex. gr. habentes albedinem; ut tamen aliqua sint perfectè similia, habere debent qualitatem, albedinem ver. cau. in eodem gradu.

Aliud est de Relationibus inæqualitatis, & dissimilitudinis: in quantitate enim, tam continuâ, quam discretâ potest esse major vel minor excessus, ut magis in longitudine excedit palmum decempeda, quam ulna, & in discretâ magis inæquales sunt numerus binarius & centenarius, quam binarius & denarius. Quo sensu dixit Aristoteles 4. Met. c. 4. *finis, non eodem modo errare eum, qui putat quatuor esse quinque, & qui mille.* Idem est in Relationibus dissimilitudinis, magis enim dissimile est albo aut calido ut sex nigrum & frigidum, quam calidum solum, aut album ut duo. Unde Relationes inæqualitatis, & dissimilitudinis suscipiunt magis & minus.

Quæres tertio, utrum dari possit conceptus omnibus Relationibus Prædicamentibus communis? in eo sita est difficultas, conceptus enim hic esse debet, quod sit id *cujus totum esse sit ad aliud*, hæc enim est definitio Relationis ab Aristotele assignata, sed non potest esse hic conceptus communis omnibus, ergo. Probatur minor, Relativa sæpè sunt mutua, ergo omne Relativum non refertur ad aliud, cum refertur ad Relativum: Relativum autem non est aliud à Relativo, nec Relatio aliud à Relatione.

Resp. hoc in nostrâ sententiâ asserente Relatione terminari ad absolutum, non habere difficultatem, etiam si intelligatur definitio in sensu in objectione posito; cum enim refertur ad absolutum, refertur ad aliud, seu ad id quod non est Relatio; unde refertur ad Relativum solum *materialiter*, seu ad id quod in se habet Relationem, non *formaliter*, seu ut est Relativum, nam ut dixi, Relatio, licet respiciat terminum, qui in se habet Relativum, non tamen respicit ipsam Relationem, Filiationem ex. gr. sed fundamentum hujus Relationis, nempe hominem genitum.

Adde sensum definitionis Relationis, dum dicitur *referrî ad aliud non esse*, ut refertur, ad id, quod est distinctum ab omni Relativo, etiam formaliter, seu quod non debeat referrî ad Relationem, sed per *referrî ad aliud* intelligitur quod refertur ad aliquid realiter à se distinctum, sive sit Relatio sive non. Quare si Relatio Paternitatis, sicut refertur ad hominem genitum, ita refertur ad Filiationem, vera adhuc esset definitio, & conceptus hic communis Relationis, verè enim refertur ad aliud, cum Filiatio sit aliud, seu quid realiter distinctum à Paternitate.

Quæres quarto, quo pacto intelligatur commune illud dictum Philosophorum, *ad Relationem non dari per se motum*? Resp. ut supra latius dictum est sec. 9. n. 2. sensum illius esse, non per se à naturâ intendi Relationem. Dum enim natura producit florem, id quod tunc intendit est flos ille productus: quod autem ad productionem hujus floris resultet in alio flore Relatio similitudinis ad hunc, non intendit per se natura, sed secundariò tantum, & quasi per accidens sequitur. Ex hoc autem axiomate manifestè sequi videtur secundum opinionem philosophorum dari debere Relationem aliquam ab entitate Patris ex. gr. & Filij, seu ab illo complexo distinctam, alioqui dabitur per se motus ad Relationem, nam ad utramque partem illius complexi, entitatem scilicet Patris & Filij datur per se motus, ergo etiam datur per se motus ad Relationem, si Relatio nihil aliud sit, quam hæc duæ entitates. Et hæc de Relatione sufficiant.

DISPU.